Pædagogisk praksis og faglig overbevisning

Anden afrapportering fra Viden om Praksis – OECD's dagtilbudsundersøgelse 2018

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Pædagogisk praksis og faglig overbevisning

1	Resumé	5
2	Indledning	10
2.1	Baggrund	10
2.2	Formål	10
2.3	Datagrundlag	11
2.4	Læsevejledning	11
3	Det fælles pædagogiske grundlag	12
3.1	Dannelse og børneperspektiv	13
3.2	Børnesyn	14
3.3	Leg	16
3.4	Læring	18
3.5	Børnefællesskaber	23
3.6	Pædagogisk læringsmiljø	25
3.7	Forældresamarbejde	27
3.8	Børn i udsatte positioner	28
3.9	Sammenhæng til børnehaveklasse	30
4	Ledelse, evalueringskultur og tilsyn	33
4.1	Ledelse	33
4.2	Evalueringskultur	41
4.3	Tilsyn	46

5 Internationale resultater fra OECD 50
5.1 Dannelse og børneperspektiver 50
5.2 Leg 50
5.3 Læring 51
5.4 Børnefællesskaber 51
5.5 Forældresamarbejde 51
5.6 Sammenhæng til børnehaveklasse 52
5.7 Ledelse 52
5.8 Tilsyn 53

Appendiks A – Litteraturliste 54

Appendiks B – *Viden om Praksis* – data og metode 55

1 Resumé

Denne rapport belyser pædagogisk praksis og faglig overbevisning i dagtilbud. Desuden undersøges ledelse og evalueringskultur i dagtilbud samt tilsyn af dagtilbud.

Formålet er at undersøge det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogers praksis og faglige overbevisning, som det så ud, før lovgivningen om den styrkede pædagogiske læreplan (SPL) trådte i kraft 1. juli 2018 (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018). Rapporten kan således pege på, hvad det er for et praksislandskab, som SPL blev implementeret i.

Som en del af arbejdet med SPL er det et krav, at dagtilbuddene etablerer en evalueringskultur, ligesom ledelse også er en central del af SPL. Derfor sættes der også i rapporten fokus på evalueringspraksis og ledelse, ligeledes for at undersøge praksis, før SPL trådte i kraft. Derudover belyses tilsyn, da disse temaer er i aktuel politisk fokus.

Idet data ikke er indsamlet med henblik på at undersøge SPL, er nærværende rapport ikke en udtømmende afdækning af elementerne i det fælles pædagogiske grundlag. Derimod kan rapporten bidrage til at kaste lys over delelementer og gøre os klogere på et udsnit af pædagogisk praksis og faglig overbevisning, evalueringspraksis og ledelse, med afsæt i SPL.

Rapporten benytter udvalgte data fra spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*. *Viden om Praksis* er den danske del af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey* (*TALIS Starting Strong*). Det daværende Børne- og Socialministerium besluttede i 2016, at Danmark skulle være med i den første runde af *TALIS Starting Strong*, hvor dataindsamlingen er foretaget første halvdel af 2018 i ni OECD-lande. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har efter aftale med Børne- og Undervisningsministeriet planlagt to afrapporteringer på de danske *Viden om Praksis*-data. Dette er den anden afrapportering. Første afrapportering, som har fokus på faglig kompetenceudvikling i dagtilbud, forventes offentliggjort i anden halvdel af 2020.

Den primære målgruppe for rapporten er pædagogiske konsulenter i forvaltningen samt pædagogiske ledere i dagtilbud.

Rapporten kan også have interesse på det politiske niveau, både nationalt og kommunalt, samt for det pædagogiske personale, der kan bruge resultaterne til at diskutere og udvikle egen praksis i samspil med deres pædagogiske leder.

14 resultater om pædagogisk praksis og faglig overbevisning

1. Aktiviteter i daginstitutioner og dagplejer tager ofte afsæt i børnenes interesser. Der er generel konsensus om, at aktiviteter i daginstitutioner og dagplejer ofte tager afsæt i børnenes interesser. Mellem 82 og 95 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger erklærer sig således enige eller delvist enige i, at aktiviteterne i deres dagtilbud tager afsæt i børnenes interesser.
2. Dagplejerne vurderer i langt højere grad end personalet i daginstitutionerne, at de kan give børnene tryghed, tilpasse deres arbejde til børnenes individuelle behov samt hjælpe børnene med at udvikle selvtillid og evnen til at lære selvstændigt. 98 % af dagplejerne føler, at de i høj grad kan give alle børn en følelse af tryghed, mod 77-78 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. 70 % af dagplejerne mener, at de i høj grad kan tilpasse deres arbejde til børns individuelle behov, mod 34 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. 85 % af dagplejerne føler, at de i høj grad kan hjælpe børn til at udvikle selvtillid, mod 59-63 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. Endelig mener 72 % af dagplejerne, at de i høj grad kan hjælpe børn med at udvikle deres evne til at lære selvstændigt, mod 43-44 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne.
3. Lidt over halvdelen (52-57 %) af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at personalet i deres dagtilbud i høj grad skaber rum for længerevarende lege.
4. Der arbejdes typisk med flere kompetenceområder hos børnene samtidigt. Det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger er generelt enige om, at der typisk arbejdes med flere kompetenceområder hos børnene samtidigt (fx børns sproglige, sociale, kognitive og/eller kropslige kompetencer). Mellem 95 og 100 % af både det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger erklærer sig således enige eller delvist enige i dette udsagn.
5. 3-5-årige børn i institution opfordres oftest til at tale med hinanden. 82 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet mener, at de i høj grad opfordrer børnene til at tale med hinanden. Det samme gælder 74 % af det pædagogiske personale i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % af dagplejerne.
6. Der arbejdes i høj grad med børns udvikling og læring i rutinesituationer og i lidt mindre omfang i børns leg. Både i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet samt i dagplejen arbejder man i høj grad med børns udvikling og læring i rutinesituationer (85-91 %). Der er i lidt mindre omfang fokus på at understøtte udvikling og læring i børns leg (67-80 %).
7. Dagplejen oplever et tættere forældresamarbejde end daginstitutionerne. Dagplejen ligger bedst, når det kommer til personalets vurdering af kontakten mellem forældre og dagtilbud, dagtilbuddets information til forældre om deres børns udvikling, trivsel og læring samt information til forældre om hverdagsaktiviteter i dagtilbuddet. 85 % i dagplejen mener, at forældre jævnligt informeres om deres børns udvikling, trivsel og læring, mod 53 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet og 60 % i institutioner på 0-2-årsområdet. Tilsvarende mener 88 % af dagplejerne, at forældre jævnligt informeres om hverdagsaktiviteter, mod 65 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet og 73 % i institutioner på 0-2-årsområdet.
8. Det meste pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen (84-90 %) mener, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø. Samtidig er det dog kun en lille del af det pædagogiske personale i daginstitutionerne (16-20 %), som føler, at de i høj grad kan understøtte udvikling hos børn fra udsatte hjem.

9. Langt under halvdelen af det pædagogiske personale føler, at de i høj grad kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen. 29 % af det pædagogiske personale føler, at de i høj grad kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen. Ifølge dagtilbudslederne kommunikerer 99 % af dagtilbuddene til gengæld med grundskolerne om de børn, som forventes at overgå til grundskole, og 99 % deler information om børnenes udvikling med grundskolen.

Ledelse, evalueringskultur og tilsyn

10. Langt de fleste dagtilbudsledere og dagplejepædagoger iværksætter månedligt eller oftere konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn. Størstedelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger iværksætter månedligt konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn. Dette gælder 56-58 % af dagtilbudslederne i institutionerne og 44 % af dagplejepædagogerne. Mellem 26-29 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne iværksætter disse tiltag endnu oftere, nemlig ugentligt eller dagligt, mens mellem 16 og 27 % iværksætter tiltag sjældnere end månedligt.

11. 3-5-årige børn i daginstitution inddrages mest i beslutninger vedrørende dagtilbuddet. 81 % af dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet mener, at man i deres dagtilbud giver børnene mulighed for aktivt at bidrage til beslutninger. Det samme gør sig gældende for 71 % i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % i dagplejen.

12. Lidt over halvdelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger giver feedback til personalet i daginstitutionen eller dagplejen ugentligt eller dagligt. For dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet gælder det 62 %, i institutioner på 0-2-årsområdet 57 % og blandt dagplejepædagoger 55 %.

13. Pædagogisk personale i daginstitutioner giver oftere feedback end dagplejere. 63 % af personalet i daginsti-tutioner giver feedback til andet personale om deres praksis ugentligt eller dagligt, mens det kun gælder for 46 % af dagplejerne. Tilsvarende giver flere dagplejere end personale i daginsti-tutioner feedback til andre sjældnere end månedligt (25 % imod 12-14 %).

14. Der føres oftest tilsyn om proceskvalitet én gang om året eller oftere. Dog føres der aldrig tilsyn om proceskvalitet i 17 % af dagplejerne. Både i daginstitutioner (3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet) og i dagplejen føres der oftest tilsyn vedrørende dagtilbuddets proceskvalitet én gang om året eller oftere. Det beretter 65 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet, 56 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 76 % af dagplejepædagogerne. Proceskvalitet dækker fx over kvaliteten af kontakten med børnene og indholdet af aktiviteter. Til gengæld føres der aldrig tilsyn med proceskvaliteten for 17 % i dagplejen og for 4 % af institutionerne på 3-5-årsområdet.

Om datagrundlaget

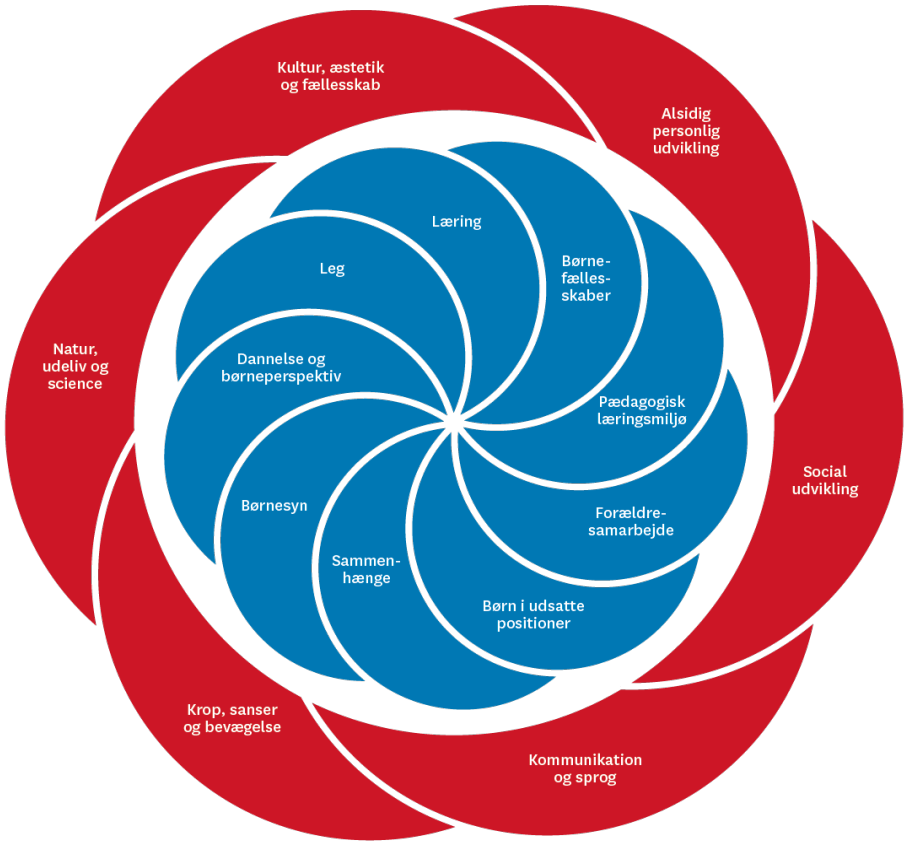
Denne rapport baserer sig på spørgeskemaer til pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger. Data er indsamlet i første halvdel af 2018. I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere – men ikke de private pasningsordninger.

Spørgeskemaerne er besvaret af 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 38 dagplejepædagoger.

Det skal bemærkes, at der optræder visse skævheder i data på grund af frafald (se også appendiks B – *Viden om Praksis* – data og metode). EVA vurderer dog, at data er af så høj kvalitet, at resultaterne kan bruges til at udpege områder, hvor det kan være særligt relevant at reflektere over lokal praksis.

FIGUR 2.1

Det pædagogiske grundlag består af ni centrale elementer (dannelse og børneperspektiv, barnesynet, legen, læring, børnefællesskaber, pædagogisk læringsmiljø, forældresamarbejde, børn i udsatte positioner samt sammenhæng med børnehaveklassen), som skal danne udgangspunkt for arbejdet med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i de danske dagtilbud. Nogle elementer vil altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre, fx forældresamarbejde, vil være mere til stede i nogle sammenhænge end i andre (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 14).

Note: På http://www.emu/dagtilbud kan du finde viden om den styrkede pædagogiske læreplan samt understøttende materialer til det fællespædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Det daværende Børne- og Socialministerium besluttede i 2016, at Danmark skulle være med i den første runde af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey* (*TALIS Starting Strong*). Mens den oprindelige *TALIS*-undersøgelse har fokus på lærernes professionelle udvikling, læringsmiljøet på skolerne samt skoleledelse på både grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau, har *TALIS Starting Strong* flyttet fokus til dagtilbud. *TALIS Starting Strong* er foretaget i første halvdel af 2018 i Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet i dagtilbud målrettet børn fra 3 år til grundskoleniveau. Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2-årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

Viden om Praksis er den danske del af *TALIS Starting Strong*. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har efter aftale med Børne- og Undervisningsministeriet planlagt to afrapporteringer på de danske *Viden om Praksis*-data. Dette er den anden afrapportering. Den første afrapportering, som har fokus på faglig kompetenceudvikling i dagtilbud, forventes offentliggjort i anden halvdel af 2020.

2.2 Formål

Formålet er at undersøge pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogers praksis og faglige overbevisning, som det så ud, før lovgivningen om den styrkede pædagogiske læreplan (SPL) trådte i kraft 1. juli 2018 (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018). Rapporten kan således pege på, hvad det er for et praksislandskab, som SPL blev implementeret i.

Som en del af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan er det et krav, at dagtilbuddene etablerer en evalueringskultur, ligesom ledelse også er en central del af SPL. Derfor sættes der også i rapporten fokus på evalueringspraksis og ledelse. Derudover belyses tilsyn, da dette er et aktuelt politisk fokus.

Idet data ikke er indsamlet med henblik på at undersøge SPL, er rapporten ikke en udtømmende afdækning af elementerne i det fælles pædagogiske grundlag. Derimod kan rapporten bidrage til at kaste lys over delelementer og gøre os klogere på et udsnit af pædagogisk praksis og faglig overbevisning, evalueringspraksis og ledelse, med afsæt i SPL.

Den primære målgruppe for nærværende rapport er pædagogiske konsulenter i forvaltningen samt pædagogiske ledere i dagtilbud.

Rapporten kan også have interesse på det politiske niveau, både nationalt og kommunalt, samt for det pædagogiske personale, der kan bruge resultaterne til at diskutere og udvikle egen praksis i samspil med deres pædagogiske leder.

2.3 Datagrundlag

Denne rapport baserer sig på spørgeskemaer til pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger. Data er indsamlet i første halvdel af 2018.

I Danmark er spørgeskemaerne besvaret af 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 38 dagplejepædagoger.

I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere – men ikke de private pasningsordninger.

Det skal bemærkes, at der optræder visse skævheder i data på grund af frafald (se også appendiks B – *Viden om Praksis* – data og metode). EVA vurderer dog, at data er af så høj kvalitet, at resultaterne kan bruges til at udpege områder, hvor det kan være særligt relevant at reflektere over lokal praksis.

2.4 Læsevejledning

Denne rapport har fokus på pædagogisk praksis og faglig overbevisning i dagtilbud. Desuden undersøges ledelse og evalueringskultur i dagtilbud samt tilsyn af dagtilbud. Både pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger er i fokus. Rapporten ser nærmere på:

- Pædagogisk praksis og faglig overbevisning, umiddelbart før den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft. Vi tager udgangspunk i data fra *Viden om Praksis* og belyser dele af det fælles pædagogiske grundlag (kapitel 3).
- Ledelse, evalueringskultur og tilsyn. Vi undersøger dele af ledelsesopgaven fra et leder- og dagplejepædagogperspektiv, undersøger elementer i evalueringskulturen i dagtilbuddene og ser endelig på, hvor ofte dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne beretter, at der er tilsyn i deres dagtilbud (kapitel 4).
- Resultater om pædagogisk praksis og faglig overbevisning, ledelse og tilsyn i et internationalt perspektiv. Her gives et resumé af de internationale resultater på tværs af de deltagende OECD-lande (kapitel 5).

Ønsker man at dykke mere ned i datagrundlaget for og de metodiske overvejelser bag *Viden om Praksis*, findes disse i appendiks B – *Viden om Praksis* – data og metode.

3 Det fælles pædagogiske grundlag

I dette kapitel ser vi nærmere på pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogers praksis og faglige overbevisning struktureret efter udvalgte elementer i det fælles pædagogiske grundlag. De overordnede resultater er:

- Der er generel konsensus blandt pædagogisk personale, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger om, at aktiviteter i daginstitutioner og dagplejer ofte tager afsæt i børnenes interesser. Mellem 82 og 95 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger erklærer sig således enige eller delvist enige i, at aktiviteterne i deres dagtilbud tager afsæt i børnenes interesser.
- Dagplejerne vurderer i langt højere grad end personalet i daginstitutionerne, at de kan give børnene tryghed, tilpasse deres arbejde børnenes individuelle behov samt hjælpe børnene med at udvikle selvtillid og evnen til at lære selvstændigt. Fx føler 98 % af dagplejerne, at de i høj grad kan give alle børn en følelse af tryghed, mod 77-78 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. Ligeledes føler 70 % af dagplejerne, at de i høj grad kan tilpasse deres arbejde børn individuelle behov, mod 34 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. 85 % af dagplejerne føler, at de i høj grad kan hjælpe børn til at udvikle selvtillid, mod 59-63 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne. Endelig føler 72 % af dagplejerne, at de i høj grad kan hjælpe børn med at udvikle deres evne til at lære selvstændigt, mod 43-44 % af det pædagogiske personale i daginstitutionerne.
- Lidt over halvdelen (52-57 %) af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at personalet i deres dagtilbud i høj grad skaber rum for længerevarende lege.
- Pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger er generelt enige om, at der typisk arbejdes med flere kompetenceområder hos børnene samtidig (fx børns sproglige, sociale, kognitive og/eller kropslige kompetencer). 95-100 % af både det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger erklærer sig således enige eller delvist enige i dette udsagn.
- 3-5-årige børn i institution opfordres oftest til at tale med hinanden. Således mener 82 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet, at de i høj grad opfordrer børnene til at tale med hinanden. Det samme gælder 74 % af det pædagogiske personale i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % af dagplejerne.
- Både i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet samt i dagplejen arbejder man i høj grad med børns udvikling og læring i rutinesituationer (85-91 %). Der er i lidt mindre omfang fokus på at understøtte udvikling og læring i børns leg (67-80 %).
- Dagplejen oplever et tættere forældresamarbejde end i daginstitutionerne. Dagplejen ligger bedst, når det kommer til personalets vurdering af kontakten mellem forældre og dagtilbud, dagtilbuddets information til forældre om deres børns udvikling, trivsel og læring samt information til forældre om hverdagsaktiviteter i dagtilbuddet. Således mener 85 % i dagplejen, at foræl-

dre jævnligt informeres om deres børns udvikling, trivsel og læring, mod 53 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet og 60 % i institutioner på 0-2-årsområdet. Tilsvarende mener 88 % af dagplejerne, at forældre jævnligt informeres om hverdagsaktiviteter, mod 65 % af det pædagogiske personale i institutioner på 3-5-årsområdet og 73 % i institutioner på 0-2-årsområdet.

- 84-90 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø. Samtidig føler kun en lille del af det pædagogiske personale i daginstitutionerne dog, at de i høj grad kan understøtte udvikling hos børn fra udsatte hjem (16-20 %).
- 29 % af det pædagogiske personale føler, at de i høj grad kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen. Ifølge dagtilbudslederne kommunikerer 99 % af dagtilbuddene til gengæld med grundskolerne om de børn, som forventes at overgå til grundskole, mens 99 % deler information om børnenes udvikling med grundskolen.

3.1 Dannelse og børneperspektiv

I dette afsnit præsenterer vi resultater, der bidrager til at belyse dele af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om børns dannelse og børneperspektiv. Her undersøger vi børnenes indflydelse på aktiviteterne i daginstitutioner og dagpleje. Dernæst ser vi på, hvordan det pædagogiske personale i deres praksis understøtter børnenes dannelse i samtaler.

Ifølge den styrkede læreplan skal børn opleve at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 17). Tabel 3.1 viser andelen af det pædagogiske personale, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at aktiviteterne i deres dagtilbud ofte tager afsæt i børnenes interesser.

TABEL 3.1

Andel, der erklærer sig enig* i, at aktiviteter ofte tager afsæt i børnenes interesser:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogisk personale i daginstitutioner og dagplejen	*88*	*82*	*90*
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	*94*	*87*	*95*

Kilde: *Viden om Praksis*, 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "enig" og "delvist enig". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale eller pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Desuden indeholder *Viden om Praksis* (2018) besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabel 3.1 viser en generel konsensus blandt pædagogisk personale, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger om, at aktiviteter i de danske daginstitutioner og dagplejer ofte tager afsæt i børnenes interesser. Mellem 82 og 95 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger erklærer sig nemlig enige eller delvist enige i, at aktiviteterne

i deres dagtilbud tager afsæt i børnenes interesser. Selvom der er statistisk signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper, er forskellene ikke markante. Ligeledes er der ikke nogen bemærkelsesværdige forskelle mellem pædagogisk personale og dagtilbudsledere/dagplejepædagoger.

Ifølge den styrkede pædagogiske læreplan skal børn høres og tages alvorligt, og det pædagogiske personale skal invitere barnet til at være aktivt deltagende (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 17). Tabel 3.2 viser, hvordan det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen vurderer to spørgsmål om praksis for samtale med børnene og børnene imellem. Denne praksis kan være med til at understøtte børnenes dannelse i dagtilbuddet.

TABEL 3.2

Praksis for understøttelse af samtale

Andel af det pædagogiske personale, der mener, at nedenstående i høj grad er gældende:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Det pædagogiske personale stiller/sætter sig i børnehøjde, når de taler eller lytter til børnene	*58*	*63*	*78*
Det pædagogiske personale opfordrer børn til at føre an i samtaler	*34*	*26**	*31**

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Ca. 7 ud af 10 har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". For de andre besvarelser gælder det, at ca. 9 ud af 10 har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabel 3.2 viser, at der er signifikante forskelle mellem de tre dagtilbudstyper, både hvorvidt det pædagogiske personale stiller sig i børnehøjde, og hvorvidt det opfordrer børn til at føre an i samtaler.

Når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt det pædagogiske personale stiller sig i børnehøjde, når de taler eller lytter til børnene, mener flest i dagplejen (78 %), at det i høj grad gælder i deres dagpleje, mens det kun gælder for lidt over halvdelen af personalet i daginstitutionerne (58-63 %).

Tabel 3.2 viser desuden, at hverken det pædagogiske personale i daginstitutioner eller i dagplejen i helt så høj grad opfordrer børnene til at føre an i samtaler (26-34 %).

3.2 Børnesyn

I dette afsnit præsenterer vi resultater, der bidrager til at belyse dele af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om børnesyn. Resultaterne kan bidrage til at belyse den del af børnesyn, der handler om at understøtte et børneliv, hvor et nært og tillidsskabende pædagogisk personale giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære og udvikle sig. Fokus her er på, hvordan det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen vurderer deres muligheder for at drage omsorg for og understøtte børnene i forhold til tryghed, individuelle behov, udvikling af selvtillid og evne til at lære selvstændigt. Derefter undersøger vi, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger iværksætter konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for børnenes udvikling, trivsel og læring.

Ifølge den styrkede pædagogiske læreplan skal dagtilbuddene have fokus på at drage omsorg og understøtte trivsel, læring, udvikling og dannelse (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 16). Tabel 3.3 viser således, hvordan det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen vurderer deres mulighed for at drage omsorg for og understøtte børnene i forhold til tryghed, individuelle behov, udvikling af selvtillid og evne til at lære selvstændigt.

TABEL 3.3

Det pædagogiske personales mulighed for at drage omsorg for og understøtte børnene i forhold til tryghed, individuelle behov, udvikling af selvtillid og evne til at lære selvstændigt

Andel af det pædagogiske personale, der i høj grad føler, at de i deres arbejde med børn kan gøre følgende:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Give alle børn en følelse af tryghed	*77*	*78*	*98*
Tilpasse deres arbejde til børns individuelle behov	*34**	*34**	*70*
Hjælpe børn til at udvikle selvtillid	*63*	*59*	*85*
Hjælpe børn med at udvikle deres evne til at lære selvstændigt	*44*	*43*	*72*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: *Ca. 8 ud af 10 har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". For de andre besvarelser gælder det, at ca. 9 ud af 10 har svaret "I høj grad " eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at der er en statistisk signifikant forskel mellem andelen af det pædagogiske personale i de tre dagtilbudstyper, der i høj grad føler, at de kan give børnene en følelse af tryghed, tilpasse deres arbejde til børnenes individuelle behov samt hjælpe børnene med at udvikle selvtillid og evnen til at lære selvstændigt. Forskellen ligger dog primært mellem personalet i daginstitutioner og dagplejen. Dagplejerne vurderer i langt højere grad end personalet i daginstitutionerne, at de kan give børnene tryghed, tilpasse deres arbejde til børnenes individuelle behov samt hjælpe børnene med at udvikle selvtillid og evnen til at lære selvstændigt. Generelt ligger andelen af dagplejere, der svarer, at de i høj grad kan understøtte børnene på disse fire områder, 20-36 procentpoint højere end for personalet i daginstitutionerne.

Forskellen er størst, når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt det pædagogiske personale føler, at de kan tilpasse deres arbejde til børnenes individuelle behov. I daginstitutionerne på 0-2-årsområdet samt 3-5-årsområdet svarer 34 % af det pædagogiske personale, at de i høj grad kan tilpasse deres arbejde til børnenes individuelle behov. Det samme gælder for 70 % af dagplejerne. Dette tyder på, at institutionerne oplever en udfordring på dette område.

Tabellen viser desuden, at over 20 % af personalet i daginstitutionerne ikke mener, at de i høj grad kan give børnene en følelse af tryghed i deres arbejde (22-23 %). Derudover er det under halvdelen af personalet i daginstitutionerne på både 0-2-årsområdet (43 %) og 3-5-årsområdet (44 %), der mener, at de i høj grad kan hjælpe børnene til at udvikle deres evne til at lære selvstændigt. Det samme gælder markant flere af dagplejerne, nemlig 72 %.

Tabel 3.4 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger iværksætter konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for børnenes udvikling, trivsel og læring.

TABEL 3.4

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der rapporterer, at de har iværksat konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for børnenes udvikling, trivsel og læring:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	2	2	-
Sjældnere end månedligt	12	19	20
Månedligt	54	47	52
Ugentligt/dagligt *	32	33	28

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "ugentligt" og "dagligt". Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at de fleste dagtilbudsledere og dagplejepædagoger rapporterer, at de månedligt (eller oftere) har iværksat konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for børnenes udvikling, trivsel og læring. Meget få (0-2 %) rapporterer, at de aldrig iværksætter sådanne tiltag. Blandt dagtilbudsledere på 0-2-årsområdet og dagplejere rapporterer ca. 20 %, at de iværksætter disse tiltag sjældnere end månedligt (19-20 %). Det samme gælder for lidt færre dagtilbudsledere på 3-5-årsområdet, nemlig 12 %. Det fremgår desuden af resultaterne, at der ikke er nogen signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper.

3.3 Leg

I dette afsnit ser vi nærmere på de resultater, der bidrager til at belyse udsnit af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om leg i daginstitutioner og dagplejen. Vi ser specifikt på det pædagogiske personales, dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes praksis for at understøtte børnenes leg.

Den styrkede læreplan beskriver, at legen har værdi i sig selv og skal være gennemgående. Desuden fremgår det, at legen nogle gange skal støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 18). Tabel 3.5 viser det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejens vurdering af praksis for understøttelse af leg i dagtilbuddet i forhold til deltagelse i og styring af leg samt at skabe mulighed for længerevarende leg.

TABEL 3.5

Praksis for understøttelse af leg

Andel af det pædagogiske personale, der mener, at nedenstående i høj grad er gældende:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Hvis de bliver spurgt, om de vil være med, deltager det pædagogiske personale i børnenes leg	*34*	*45*	*61*
Når det pædagogiske personale deltager i børnenes leg, får børnene lov til at styre legen	39	38	38
Det pædagogiske personale skaber rum for længerevarende lege blandt grupper af børn	54	57	52

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Ca. 9 ud af 10 har i svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabel 3.5 viser, at der er en statistisk signifikant forskel på, hvor stor en andel af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen der deltager i børnenes leg, når de bliver spurgt, om de vil være med. Mens 61 % af dagplejerne deltager i børnenes leg, gælder det 45 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet og 34 % af personalet på 3-5-årsområdet. Disse resultater kan meget vel hænge sammen med størrelsen af den børnegruppe, som de forskellige dagtilbudstyper arbejder med.

Lidt over halvdelen (52-57 %) af personalet mener, at personalet i deres dagtilbud i høj grad skaber rum for længerevarende lege. Der er ikke nogen signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper.

I alle tre dagtilbudstyper mener lige under 40 % af personalet, at børnene får lov til at styre legen, når det pædagogiske personale deltager i børnenes leg. Her er der heller ikke nogen statistisk forskel mellem de tre dagtilbudstyper.

Tabel 3.6 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger samarbejder med det pædagogiske personale om at forbedre, hvordan børnene i dagtilbuddet leger sammen.

TABEL 3.6

Dagtilbudsledere og dagplejepædagogers samarbejde med deres pædagogiske personale om leg

Fordeling af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger efter, hvor ofte de har samarbejdet med deres pædagogiske personale om at forbedre, hvordan børnene leger sammen:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*3*	*2*	-
Sjældnere end månedligt	*12*	*22*	*17*
Månedligt	*31*	*30*	*42*
Mindst en gang om ugen	*55*	*47*	*41*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at de fleste dagtilbudsledere og dagplejepædagoger månedligt (eller oftere) samarbejder med det pædagogiske personale om at forbedre, hvordan børnene leger sammen. Der er dog signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper på, hvor ofte dette samarbejde finder sted. Fx rapporterer 55 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet, at de samarbejder med personalet om børnenes leg mindst en gang om ugen. Det samme gælder for 47 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 41 % af dagplejepædagogerne. Resultaterne kan hænge sammen med, at lederne i dagligdagen har lettere adgang til medarbejderne end dagplejepædagogerne har til de enkelte dagplejere, samt at børns leg og sociale samspil bliver mere selvorganiseret og kompleks i børnehavealderen.

12 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet rapporterer, at de samarbejder med det pædagogiske personale om børnenes leg sjældnere end månedligt. Det samme gælder for 22 % af daginstitutionslederne på 0-2-årsområdet og 17 % af dagplejepædagogerne. Næsten ingen (0-3 %) rapporterer, at de aldrig samarbejder med det pædagogiske personale om dette område.

3.4 Læring

I dette afsnit udfoldes de resultater, der kan bidrage til at belyse udsnit af den del af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om læring. Her ser vi på det pædagogiske personales, dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes praksis for at understøtte børnenes læring, samt hvilke evner og kompetencer de mener, at det er vigtigst at udvikle hos børnene for at forberede dem på fremtiden.

Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver, at læring skal forstås bredt, og at læring sker gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter, gennem udforskning, og ved at børnene bliver udfordret,

så de føres videre i deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 19). Tabel 3.7 viser det pædagogiske personales praksis for understøttelse af børns læring i forhold til sprog, kreativitet, problemløsningsfærdigheder og at tale om følelser.

TABEL 3.7

Praksis for understøttelse af børns læring

Andel af det pædagogiske personale, der mener, at nedenstående i høj grad er gældende:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Det pædagogiske personale støtter børnene i at give længere forklaringer ved at stille hjælpende spørgsmål	*57*	*43*	*42*
Jeg føler, jeg kan hjælpe børn med at udvikle kreativitet og problemløsningsfærdigheder i mit arbejde	*45*	*38*	*64*
Det pædagogiske personale hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem glade	*78*	*71*	*82*
Det pædagogiske personale hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem kede af det	79	75	80

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Det gælder for alle besvarelser, at ca. 9 ud af 10 enten har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene mellem det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at 57 % af personalet i institutioner med børn i 3-5-årsalderen mener, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad støtter børnene i at give længere forklaringer ved at stille hjælpende spørgsmål. Der er dog signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper. Andelen er nemlig 14-15 procentpoint lavere, når det drejer sig om de yngre børn. 43 % af det pædagogiske personale i institutioner med børn i 0-2-årsalderen og 42 % i dagplejen mener således, at det pædagogiske personale støtter børnene i at give længere forklaringer ved at stille hjælpende spørgsmål. Resultaterne kan afspejle børnenes alder, idet børn i børnehavealderen i højere grad kan give længere forklaringer.

En større andel af det pædagogiske personale i dagplejen end i daginstitutionerne føler, at de kan hjælpe børn med at udvikle kreativitet og problemløsningsfærdigheder i deres arbejde (tabel 3.7). 64 % af dagplejerne mener, at de i høj grad kan hjælpe børnene med at udvikle kreativitet og problemløsningsfærdigheder, mens dette gælder 45 % af personalet i institutioner med børn i 0-2-årsalderen og 38 % af personalet i institutioner med børn i 3-5-årsalderen. Dermed er forskellen mellem institutioner på 3-5-årsområdet og henholdsvis 0-2-årsområdet og dagplejen på mellem 19 og 26 procentpoint. Forskellen mellem de tre dagtilbudstyper er statistisk signifikant.

Når det kommer til, hvorvidt det pædagogiske personale hjælper børnene med at tale om følelser, er der ikke så markante forskelle mellem de tre dagtilbudstyper. Andelen, der mener, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem glade, strækker sig fra 71 % for institutioner med børn i 0-2-årsalderen til 78 % for institutioner med børn i 3-5-årsalderen og endelig til 82 % i dagplejen. Forskellen mellem de tre dagtilbudstyper er signifikant, men ikke numerisk stor (11 procentpoint).

Tabel 3.7 viser desuden, at der ikke er nogen signifikant forskel på andelen af personalet i de tre dagtilbudstyper, der i høj grad mener, at det pædagogiske personale i deres institution hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem *kede* af det. Andelen ligger mellem 75 og 80 % for alle tre dagtilbudstyper.

Ifølge den styrkede pædagogiske læreplan skal det pædagogiske læringsmiljø understøtte børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 33).

Tabel 3.8 viser andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at der typisk arbejdes med flere kompetenceområder hos børnene samtidig i deres dagtilbud.

TABEL 3.8

Andel, der erklærer sig enig* i, at der typisk arbejdes med flere kompetenceområder samtidig (fx børns sproglige, sociale, kognitive og/eller kropslige kompetencer)

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen	*96*	*97*	*95*
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	*97*	*100*	*100*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "Enig" og "Delvist enig". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale eller pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Desuden indeholder *Viden om Praksis* (2018) besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser en generel konsensus blandt det pædagogiske personale samt ledere og dagplejepædagoger om, at der typisk arbejdes med flere kompetenceområder hos børnene samtidig (fx børns sproglige, sociale, kognitive og/eller kropslige kompetencer). Mellem 95 og 100 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt ledere og dagplejepædagoger erklærer sig således enig eller delvist enig i dette udsagn.

Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver, at det pædagogiske personale skal skabe et trygt og alsidigt læringsmiljø, der fremmer eksperimenterende kompetencer, lyst til at lære og opleve mere – også efter dagtilbudstiden (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 19). Tabel 3.9 viser de tre evner eller kompetencer, som flest blandt det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at det er meget vigtigt for dagtilbuddet at udvikle hos børn for at forberede dem på fremtiden.

De mulige svarkategorier, som tabel 3.9 er baseret på, er: *Tale- og lyttekompetencer*, *Læse- og skrivekompetencer (fx forståelse af nøglebegreber som bogstaver, ord og sætningsdannelse)*, *Matematiske kompetencer og forståelse af matematiske nøglebegreber (fx talforståelse, mønstergenkendelse, rumlig forståelse)*, *Forståelse af naturvidenskabelige nøglebegreber (fx materialers forskellige tilstandsformer som frossen og flydende)*, *Fysiske og motoriske kompetencer (fx bevægelse, dans, at*

spille på musikinstrumenter), *Digitale kompetencer*, *Evne til at tænke logisk*, *Evne til at tænke kreativt*, *Evne til nemt at kunne samarbejde med andre*, *Evne til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed* samt *Evne til at tænke kritisk*.

TABEL 3.9

Top-3 over evner eller kompetencer, som det pædagogiske personale mener, det er meget vigtigt for dagtilbuddet at udvikle hos børn, for at forberede dem på fremtiden

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	**Tale- og lyttekompetencer** (93 %)	**Tale- og lyttekompetencer** (92 %)	Evnen til nemt at kunne **samarbejde** med andre (90 %)
Top-2	Evnen til nemt at kunne **samarbejde** med andre (92,8 %)	Evnen til nemt at kunne **samarbejde** med andre (89 %)	**Tale- og lyttekompetencer** (88 %)
Top-3	Evnen til **at spørge og udforske** på baggrund af **egen nysgerrighed** (91 %)	Evnen til **at spørge og udforske** på baggrund af **egen nysgerrighed** (84 %)	**Fysiske og motoriske færdigheder** (fx bevægelse, dans, at spille på musikinstrumenter) (86 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Mulige svarkategorier: *Tale- og lyttekompetencer*, *Læse- og skrivekompetencer (fx forståelse af nøglebegreber som bogstaver, ord og sætningsdannelse)*, *Matematiske kompetencer og forståelse af matematiske nøglebegreber (fx talforståelse, mønstergenkendelse, rumlig forståelse)*, *Forståelse af naturvidenskabelige nøglebegreber (fx materialers forskellige tilstandsformer som frossen og flydende)*, *Fysiske og motoriske kompetencer (fx bevægelse, dans, at spille på musikinstrumenter)*, *Digitale kompetencer*, *Evne til at tænke logisk*, *Evne til at tænke kreativt*, *Evne til nemt at kunne samarbejde med andre*, *Evne til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed* samt *Evne til at tænke kritisk*. Procentsatserne angiver andelen af personale i alt, der tilkendegiver, at det efter deres mening er meget vigtigt at udvikle den pågældende evne/kompetence hos børn for at forberede dem på fremtiden. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabel 3.9 viser først og fremmest, at personalet i daginstitutionerne er enige om, hvilke tre evner og kompetencer det er vigtigst at udvikle hos børn for at forberede dem på fremtiden. Både på 0-2-årsområdet og på 3-5-årsområdet fremhæves:

- Tale- og lyttekompetencer
- Evnen til nemt at kunne samarbejde med andre
- Evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed.

Dagplejerne fremhæver:

- Evnen til nemt at kunne samarbejde med andre
- Tale- og lyttekompetencer
- Fysiske og motoriske færdigheder (fx bevægelse, dans og at spille på musikinstrumenter)

Dagplejerne adskiller sig altså fra personalet i daginstitutioner, når de fremhæver *Fysiske og motoriske færdigheder* fremfor *Evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed*, som den tredjevigtigste evne.

Tabel 3.10 viser de tre evner og kompetencer, som flest dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener, at det er meget vigtigt for dagtilbuddet at udvikle hos børn for at forberede dem på fremtiden. De mulige svarkategorier, som tabel 3.10 er baseret på, er: *Tale- og lyttekompetencer*, *Læse- og skrivekompetencer (fx forståelse af nøglebegreber som bogstaver, ord og sætningsdannelse)*, *Matematiske kompetencer og forståelse af matematiske nøglebegreber (fx talforståelse, mønstergenkendelse, rumlig forståelse)*, *Forståelse af naturvidenskabelige nøglebegreber (fx materialers forskellige tilstandsformer som frossen og flydende)*, *Fysiske og motoriske kompetencer (fx bevægelse, dans, at spille på musikinstrumenter)*, *Digitale kompetencer*, *Evne til at tænke logisk*, *Evne til at tænke kreativt*, *Evne til nemt at kunne samarbejde med andre*, *Evne til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed* samt *Evne til at tænke kritisk*.

TABEL 3.10

Top-3 over evner eller kompetencer, som dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener, det er meget vigtigt for dagtilbuddet at udvikle hos børn for at forberede dem på fremtiden

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Evnen til nemt at kunne **samarbejde** med andre (97,3 %)	**Tale- og lyttekompetencer** (98,4 %)	Evnen til **at spørge og udforske** på baggrund af **egen nysgerrighed** (98,8 %)
Top-2	Evnen til **at spørge og udforske** på baggrund af **egen nysgerrighed** (97,2 %)	Evnen til nemt at kunne **samarbejde** med andre (98,2 %)	**Tale- og lyttekompetencer** (98 %)
Top-3	**Tale- og lyttekompetencer** (93 %)	Evnen til **at spørge og udforske** på baggrund af **egen nysgerrighed** (98,2 %)	**Fysiske og motoriske færdigheder** (fx bevægelse, dans, at spille på musikinstrumenter) (97 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Mulige svarkategorier: *Tale- og lyttekompetencer*, *Læse- og skrivekompetencer (fx forståelse af nøglebegreber som bogstaver, ord og sætningsdannelse)*, *Matematiske kompetencer og forståelse af matematiske nøglebegreber (fx talforståelse, mønstergenkendelse, rumlig forståelse)*, *Forståelse af naturvidenskabelige nøglebegreber (fx materialers forskellige tilstandsformer som frossen og flydende)*, *Fysiske og motoriske kompetencer (fx bevægelse, dans, at spille på musikinstrumenter)*, *Digitale kompetencer*, *Evne til at tænke logisk*, *Evne til at tænke kreativt*, *Evne til nemt at kunne samarbejde med andre*, *Evne til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed*, *Evne til at tænke kritisk*. Procentsatserne angiver andelen af ledere i alt, der tilkendegiver, at det efter deres mening er meget vigtigt at udvikle den pågældende evne/kompetence hos børn for at forberede dem på fremtiden. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabel 3.10 viser, at dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne overordnet fremhæver de samme evner og kompetencer, som det pædagogiske personale, om end i en anden rækkefølge.

Dagtilbudslederne i institutioner på både 0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet fremhæver således:

- Evnen til nemt at kunne samarbejde med andre
- Evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed
- Tale- og lyttekompetencer.

Det er værd at bemærke, at det er meget små procentmæssige forskelle, der afgør, om en evne eller kompetence kommer på første-, anden- eller tredjepladsen. Der er altså ikke tale om store forskelle i opbakningen til de forskellige kompetenceområder.

Mellem dagplejepædagogerne og dagplejerne er der dog enkelte forskelle. Dagplejepædagogerne fremhæver:

- Evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed
- Tale- og lyttekompetencer
- Fysiske og motoriske færdigheder (fx bevægelse, dans og at spille på musikinstrumenter).

Mens dagplejepædagogerne således fremhæver *evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed*, indgår denne evne ikke i top-3 hos dagplejerne. Dagplejerne fremhæver derimod vigtigheden af *evnen til nemt at samarbejde med andre*.

3.5 Børnefællesskaber

I dette afsnit ser vi på den del af *Viden om Praksis*, der kan bidrage til at belyse udsnit af den del af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om børnefællesskaber. Her ser vi på dagtilbuddenes fokus på og praksis for at understøtte deltagelsesmuligheder i børnefællesskaber.

I den styrkede læreplan beskrives det, at al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og at blive respekteret og lyttet til (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 21).

Tabel 3.11 viser andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at børns deltagelse i fællesskaber med andre børn er gennemgående for det, de laver i deres dagtilbud.

TABEL 3.11

Andel, der erklærer sig enig* i, at arbejdet med børns deltagelse i fællesskaber med andre børn, er gennemgående for dét, de laver:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogisk personale og dagplejere	92	90	91
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	*100*	*100*	*91*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "Enig" og "Delvist enig". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale eller pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Desuden indeholder *Viden om Praksis* (2018) besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at mellem 90 og 100 % af det pædagogiske personale samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener, at arbejdet med børns deltagelse i fællesskaber med andre børn er gennemgående for det, de laver. Ca. 90 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen og dagplejepædagogerne erklærer sig enige i dette, mens det samme gør sig gældende for 100 % af daginstitutionslederne.

Ifølge den styrkede pædagogiske læreplan er det det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 21). Tabel 3.12 viser andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, der mener, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad understøtter dagtilbuddets børnefællesskaber ved at opfordre børnene til at tale med hinanden, inkludere andre i deres leg og at udvikle hensigtsmæssig social adfærd.

TABEL 3.12

Praksisser for at understøtte børnefællesskaber

Andel af det pædagogiske personale, der mener, at nedenstående i høj grad er gældende:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Det pædagogiske personale opfordrer børnene til at tale med hinanden	*82*	*74*	*66*
Det pædagogiske personale opfordrer børn, der leger i små grupper, til at inkludere andre børn	*49*	*41*	*56*
Jeg føler, jeg kan hjælpe børnene til at interagere med hinanden og udvise hensigtsmæssig social adfærd (fx deles om ting, hjælpe hinanden)	*74*	*76*	*87*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Det gælder for alle besvarelser, at ca. 9 ud af 10 enten har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at der er en statistisk signifikant forskel mellem de tre dagtilbudstyper, når det kommer til praksis for at understøtte børnefællesskaber.

Når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt det pædagogiske personale opfordrer børnene til at tale med hinanden, er der flest i institutionerne på 3-5-årsområdet, der erklærer sig enige. 82 % af personalet i institutioner på 3-5-årsområdet mener således, at de i høj grad opfordrer børnene til at tale med hinanden. Det samme gælder 74 % af personalet i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % af dagplejerne.

Til gengæld mener en større andel af dagplejerne end det pædagogiske personale i daginstitutionerne, at personalet i deres dagtilbud opfordrer børn, der leger i små grupper, til at inkludere andre børn. Mens 56 % af dagplejerne opfordrer børn, der leger i mindre grupper, til at inkludere andre børn, gælder dette 49 % af personalet i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 41 % på 0-2-årsområdet.

87 % af dagplejerne mener desuden, at de i høj grad kan hjælpe børnene til at interagere med hinanden og udvise hensigtsmæssig social adfærd, mens det tilsvarende er gældende for 74 % af personalet i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 76 % på 0-2-årsområdet.

Både med hensyn til inklusion af andre i børnenes leg og med hensyn til interaktion og hensigtsmæssig social adfærd er der altså en større andel i dagplejen end i institutionerne, der mener, at personalet i høj grad understøtter børnefællesskaberne i dagtilbuddet med den pågældende praksis.

3.6 Pædagogisk læringsmiljø

I det følgende afsnit præsenteres de resultater, der kan bidrage til at belyse udsnit af dagtilbuddenes arbejde med den del af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om pædagogisk læringsmiljø. Her ser vi både det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogernes vurdering af, hvordan man i deres dagtilbud arbejder med at understøtte børnenes læring og udvikling i planlagte aktiviteter, rutinesituationer og børnenes egen leg.

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet skal være til stede hele dagen, både i forbindelse med børnenes leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 22). Tabel 3.13 viser andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, der mener, at de i deres dagtilbud i høj grad understøtter børnenes læring og udvikling i planlagte aktiviteter, rutinesituationer og leg, som børnene selv tager initiativ til.

TABEL 3.13

Andel af det pædagogiske personale, der mener, at dagtilbuddet i høj grad arbejder med at understøtte børns læring og udvikling i følgende situationer:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aktiviteter planlagt af det pædagogiske personale	*78*	*85*	*81*
Rutinesituationer (fx ved frokost og bleskift og i garderoben)	*85*	*89*	*91*
Leg, som børnene selv tager initiativ til	*67*	*71*	*80*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Det gælder for alle besvarelser, at ca. 9 ud af 10 enten har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at mellem 78 og 85 % af det pædagogiske personaler mener, at deres dagtilbud i høj grad arbejder med at understøtte børns læring og udvikling i aktiviteter planlagt af det pædagogiske personale. Dette betyder omvendt også, at mellem 15 og 22 % ikke i høj grad mener, at dagtilbuddet arbejder med at understøtte børns læring og udvikling i aktiviteter, som det pædagogiske personale har planlagt. Forskellene mellem de tre dagtilbudstyper er signifikante, men under syv procentpoint. Der er altså ikke nogen bemærkelsesværdig forskel på de tre dagtilbudstyper på trods af statistisk signifikans.

85-91 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at de i høj grad arbejder med at understøtte børnenes læring og udvikling i dagtilbuddets rutinesituationer.

Når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt det pædagogiske personale mener, at deres dagtilbud arbejder med at understøtter børnenes udvikling og læring i leg, som børnene selv tager initiativ til, ligger alle tre områder en smule lavere. 67 % af personalet i daginstitutioner på 3-5-årsområdet mener, at de i høj grad arbejder med at understøtter børns udvikling og læring i leg, som børnene selv tager initiativ til. Det samme gælder for 71 % af personaet i daginstitutioner på 0-2-årsområdet og 80 % af dagplejerne. Forskellen mellem de tre dagtilbudstyper er signifikant, og ligger, hvor den er højest, på 13 procentpoint.

Tabel 3.14 viser andelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at deres dagtilbud i høj grad understøtter børnenes læring og udvikling i planlagte aktiviteter, rutinesituationer og leg, som børnene selv tager initiativ til.

TABEL 3.14

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at dagtilbuddet i høj grad arbejder med at understøtte børns læring og udvikling i følgende situationer

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aktiviteter planlagt af det pædagogiske personale	85	90	80
Rutinesituationer (fx ved frokost og bleskift og i garderoben)	88	85	80
Leg, som børnene selv tager initiativ til	72	80	72

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Det gælder for alle besvarelser, at ca. 9 ud af 10 enten har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Sammenligner man tabel 3.13 og 3.14, ses det, at der ikke er stor forskel på ledere og dagplejepædagogers besvarelser og det pædagogiske personales besvarelser, når det kommer til spørgsmålene om, hvorvidt deres dagtilbud arbejder med at understøtte børns læring og udvikling i planlagte aktiviteter, rutinesituationer og leg, som børnene selv tager initiativ til.

Mellem 80 og 90 % af lederne og dagplejepædagogerne mener, at dagtilbuddet arbejder med at understøtte børnenes udvikling og læring i planlagte aktiviteter og rutinesituationer, mens det gælder for 72-80 %, når det kommer til leg, som børnene selv tager initiativ til. Der er ikke nogen signifikante forskelle på besvarelserne fra de tre dagtilbudstyper.

3.7 Forældresamarbejde

I dette afsnit ser vi på den del af resultaterne, der kan belyse udsnit af det fælles pædagogiske grundlag inden for samarbejde med forældre.

Ifølge den styrkede pædagogiske læreplan skal dagtilbud samarbejde med forældre om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. Desuden skal det daglige forældresamarbejde i dagtilbud bygge på et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om børnenes trivsel og læring (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 24). Tabel 3.15 viser, hvordan forældre, ifølge det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, involveres i dagtilbuddet.

TABEL 3.15

Andel af det pædagogiske personale, der i høj grad mener, at nedenstående beskriver den måde, hvorpå forældre involveres på i dagtilbuddet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Forældre kan nemt komme i kontakt med det pædagogiske personale	*85*	*86*	*96*
Forældre informeres jævnligt om deres børns udvikling, trivsel og læring	*53*	*60*	*85*
Forældre informeres jævnligt om hverdagsaktiviteter	*65*	*73*	*88*
Forældre får råd om, hvordan de løbende kan understøtte deres børns udvikling, trivsel og læring derhjemme	43	42	41

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Det gælder for alle besvarelser, at ca. 9 ud af 10 enten har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at dagplejen ligger bedst, når det kommer til personalets vurdering af kontakten mellem forældre og dagtilbud, dagtilbuddets information til forældre om deres børns udvikling, trivsel og læring samt information til forældre om hverdagsaktiviteter i dagtilbuddet. Forskellene mellem de tre dagtilbudstyper er signifikante på alle tre områder.

Størstedelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener i høj grad, at forældrene i deres dagtilbud nemt kan komme i kontakt med det pædagogiske personale. Mens omkring 85 % af personalet i daginstitutionerne på både 0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet mener, at dette i høj grad er gældende i deres dagtilbud, gælder det samme 96 % af dagplejerne.

Forskellene mellem dagtilbudstyperne er størst, når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt forældrene jævnligt informeres om deres børns udvikling, trivsel og læring. 85 % af dagplejerne mener, at forældrene til børnene i deres dagtilbud jævnligt informeres om deres børns udvikling, trivsel og læring. Det samme gælder for 60 % af personalet i daginstitutioner på 0-2-årsområdet og 53 % af personalet på 3-5-årsområdet. Forskellen mellem daginstitutioner på 3-5-årsområdet og dagplejerne er altså hele 32 procentpoint og kan hænge sammen med størrelsen af den børnegruppe, som den enkelte medarbejder/dagplejer har ansvaret for, og aldersgruppen.

Når det kommer til at informere forældre om hverdagsaktiviteter i dagtilbuddet, gælder samme mønster. Flest i dagplejen (88 %) mener, at forældrene jævnligt informeres om hverdagsaktiviteter, mens det gælder 73 % af personalet i daginstitutioner på 0-2-årsområdet og 65 % på 3-5-årsområdet. Forskellene er signifikante og markante – således er der 23 procentpoints forskel mellem institutioner på 3-5-årsområdet og dagplejen.

Mens størstedelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen mener, at forældrene nemt kan få kontakt til personalet og får information om deres børn og hverdagen i dagtilbuddet, er det under halvdelen, der mener, at forældrene får råd om, hvordan de løbende kan understøtte deres børns udvikling, trivsel og læring derhjemme. Lidt over 40 % i alle personalegrupper mener således, at forældrene i høj grad får råd på dette område fra personalet i dagtilbuddet (41-43 %). For dette spørgsmål er der desuden ingen statistisk forskel mellem de tre dagtilbudstyper. Resultaterne kan være et udtryk for det pædagogiske personales oplevelse af deres rolle i forhold til grænsen mellem det private og det offentlige.

3.8 Børn i udsatte positioner

I dette afsnit fokuserer vi på de undersøgelsesresultater, der kan bidrage til at belyse den del af det fælles pædagogiske grundlag, som handler om børn i udsatte positioner. Her ser vi på, om det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen føler, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem, samt om de mener, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø.

I den styrkede læreplan fremgår det, at dagtilbuddet skal reflektere over, hvordan det pædagogiske læringsmiljø organiseres og tilrettelægges, så det også tilgodeser og understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for børn i udsatte hjem (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 26). Tabel 3.16 viser andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, der i høj grad føler, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem.

TABEL 3.16

Andel af det pædagogiske personale, der i høj grad føler, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Andel af pædagogisk personale	*20 **	*16 **	*43*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Ca. 7 ud af 10 har svaret "I høj grad grad" eller "I nogen grad". I dagplejen har ca. 9 ud af 10 svaret "I høj grad grad" eller "I nogen grad". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at der er en markant forskel mellem andelene af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, som i høj grad føler, at de kan understøtte udvikling hos børn fra udsatte hjem. Mens 43 % af dagplejerne mener, at de i høj grad kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem, gælder dette kun 20 % af personalet i institutioner med børn i 3-5-årsalderen og 16 % af personalet i institutioner i 0-2-årsalderen. Der er altså mellem 27 og 23 procentpoints forskel mellem daginstitutionerne og dagplejen, og forskellene er statistisk signifikante.

Disse tal betyder også, at mellem 80 og 84 % af personalet i daginstitutioner ikke i høj grad mener, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem. Det samme gælder også over halvdelen af dagplejerne (57 %). Som det fremgår af tabelnoten, bør det dog bemærkes, at ca. 70 % af personalet i daginstitutionerne på både 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet har svaret, at de i høj grad eller i nogen grad mener, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem. Det samme gør sig gældende for ca. 90 % af dagplejerne.

Tabel 3.17 viser andelen af det pædagogiske personale, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der mener, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø.

TABEL 3.17

Andel, der erklærer sig enige* i, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen	*88*	*84*	*90*
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	97	98	97

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "Enig" og "Delvist enig". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra det pædagogiske personale eller pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Desuden indeholder *Viden om Praksis* (2018) besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Mens det kun var mellem 16 og 20 % af personalet i daginstitutionerne, som følte, at de i høj grad kunne understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem, mener 84-90 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø.

Blandt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener stort set alle (mellem 97 og 98 %), at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø i deres dagtilbud.

3.9 Sammenhæng til børnehaveklasse

Her ser vi på de resultater, der kan bidrage til at belyse udsnit af dagtilbuddenes arbejde med den del af det fælles pædagogiske grundlag, der handler om sammenhæng til børnehaveklassen. Vi undersøger, hvordan daginstitutioner med børn i 3-5-årsalderen understøtter børnenes overgang fra dagtilbud til grundskole.

Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver, at dagtilbuddet i børnenes sidste år skal tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, og som dermed understøtter, at de kommende skolebørn er bedst muligt forberedte på at begynde i skole (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 27).

Tabel 3.18 viser andelen af pædagogisk personale, der i høj grad føler, at de kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen.

TABEL 3.18

Andel af det pædagogiske personale, som i høj grad føler, at de kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen

	Institution 3-5 år %
Pædagogisk personale	29

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Ca. 9 ud af 10 har svaret enten "I høj grad" eller "I nogen grad". *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at 29 % af det pædagogiske personale i høj grad føler, at de kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen. Det betyder ligeledes, at ca. 70 % af personalet ikke mener, at de i høj grad kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen i deres arbejde. Som det fremgår af tabelnoten har ca. 90 % af personalet til gengæld svaret, at de i høj grad eller i nogen grad føler, at de kan hjælpe børn med at forberede sig på grundskolen.

Tabel 3.19 viser, de tiltag, som primært iværksættes i forhold til at understøtte børnenes overgang fra dagtilbud til grundskole. De mulige svarkategorier, som tabel 3.19 er baseret på, er: *Kommunikerer med grundskoler om børn, der forventes at overgå til grundskole*, *Deler information om børnenes udvikling med grundskolen*, *Inviterer grundskolelærere og/eller skoleledere til at observere daginstitutionen praksis*, *Arrangerer fællesbesøg for børnene i grundskoler og daginstitutionen*, *Holder*

møder med personalet fra grundskoler (fx for at sikre personalegruppernes fælles forståelse af målene i hhv. daginstitutionens og skolen læreplaner), *Tilbyder efteruddannelse til det pædagogiske personale om overgangsproblematikker*, *Samarbejder med kommunen om at udvikle fælles overgangsforløb for området/distriktet*, *Tilbyder aktiviteter til forældre, så de kan forstå de overgangsproblematikker, deres børn kan møde (fx sessioner om grundskoleuddannelse, fælles møder med forældre til børn i grundskolen.*

TABEL 3.19

Top-3-aktiviteter, der ifølge dagtilbudsledere oftest finder sted for at understøtte børns overgange fra dagtilbud til grundskole

	Institution 3-5 år %
Top-1	Kommunikerer med grundskoler om børn, der forventes at overgå til grundskole (99 %)
Top-2	Deler informationer om børnenes udvikling med grundskolen (98,7 %)
Top-3	Arrangerer fællesbesøg for børnene i grundskoler og daginstitutionen (94 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Mulige svarkategorier: *Kommunikerer med grundskoler om børn, der forventes at overgå til grundskole*, *Deler information om børnenes udvikling med grundskolen*, *Inviterer grundskolelærere og/eller skoleledere til at observere daginstitutionens praksis*, *Arrangerer fællesbesøg for børnene i grundskoler og daginstitutionen*, *Holder møder med personalet fra grundskoler (fx for at sikre personalegruppernes fælles forståelse af målene i hhv. daginstitutionens og skolens læreplaner)*, *Tilbyder efteruddannelse til det pædagogiske personale om overgangsproblematikker*, *Samarbejder med kommunen om at udvikle fælles overgangsforløb for området/distriktet* samt *Tilbyder aktiviteter til forældre, så de kan forstå de overgangsproblematikker, deres børn kan møde (fx sessioner om grundskoleuddannelse, fælles møder med forældre til børn i grundskolen*. Procentsatserne angiver andelen af ledere, der tilkendegiver, at de i deres daginstitution gennemfører den pågældende aktivitet for at understøtte børns overgang fra dagtilbud til grundskole. *Viden om praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

De aktiviteter, som ifølge dagtilbudslederne oftest finder sted for at understøtte børns overgange fra dagtilbud til grundskole, er:

- Kommunikation med grundskoler om børn, der forventes at overgå til grundskole
- Deling af information om børnenes udvikling med grundskolen
- Fællesbesøg for børnene i grundskoler og daginstitutionen.

Mens kommunikation med grundskolen og deling af information må forventes at foregå på et mere administrativt niveau, involverer fællesbesøg i højere grad barnet selv. Det bemærkes dog også, at svarmulighederne i *Viden om Praksis* om aktiviteter til understøttelse af overgangen fra dagtilbud til skole primært involverer det ledelsesmæssige plan.

Tabel 3.20 viser dagtilbudsledernes beretning om, hvor ofte de i daginstitutionen er i dialog med grundskolelærere.

TABEL 3.20

Dagtilbudsledernes beretning om, hvor ofte dialog med grundskolelærere finder sted i daginstitutionen

	Institution 3-5 år %
Aldrig	18
Sjældnere end månedligt	64
Månedligt	13
Ugentligt/dagligt	5

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at størstedelen af institutionerne kommunikerer med grundskolelærere. 64 % kommunikerer med grundskolelærere sjældnere end månedligt, 13 % månedligt og 5 % ugentligt eller dagligt. Endelig er det værd at bemærke, at 18 % af dagtilbudslederne angiver, at de aldrig kommunikerer med grundskolelærere. Det kan dog tænkes, at denne gruppe i stedet kommunikerer med skolelederne, da 99 % i tabel 3.19 rapporterer, at de kommunikerer om de børn, der forventes at overgå til grundskolen.

4 Ledelse, evalueringskultur og tilsyn

I dette kapitel ser vi nærmere på det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogers praksis og faglige overbevisning i forhold til ledelse, evalueringskultur og tilsyn. De overordnede resultater er:

- Størstedelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger iværksætter månedligt konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn. Dette gælder 56-58 % af dagtilbudslederne i institutionerne og 44 % af dagplejepædagogerne. Mellem 26 og 29 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne iværksætter disse tiltag endnu oftere, nemlig ugentligt eller dagligt, mens de resterende 16-27 % iværksætter tiltag sjældnere end månedligt.
- 3-5-årige børn i daginstitution inddrages mest i beslutninger vedrørende dagtilbuddet. Således mener 81 % af dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet, at man i deres dagtilbud giver børnene mulighed for aktivt at bidrage til beslutninger. Det samme gør sig gældende for 71 % i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % i dagplejen.
- Lidt over halvdelen af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne giver feedback til personalet i daginstitutionen eller dagplejen ugentligt eller dagligt. For dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet gælder det 62 %, på 0-2-årsområdet 57 % og blandt dagplejepædagoger 55 %.
- 60-63 % af personalet i daginstitutioner giver feedback til andet personale om deres praksis ugentligt eller dagligt, mens det kun gælder for 46 % af dagplejerne. Tilsvarende giver flere dagplejere end personale i daginstitutioner feedback til andre sjældnere end månedligt (hhv. 25 % og 12-14 %).
- I daginstitutioner (3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet) føres der oftest tilsyn vedrørende dagtilbuddets proceskvalitet én gang om året eller oftere. Det beretter 65 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet, 56 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 76 % af dagplejepædagogerne. Proceskvalitet dækker over fx kvaliteten af kontakten med børnene og indholdet af aktiviteter. Til gengæld føres der aldrig tilsyn med proceskvaliteten i 17 % af dagplejerne og 4 % af institutionerne på 3-5-årsområdet.

4.1 Ledelse

I det følgende afsnit ser vi nærmere på de ledelsesmæssige forhold i dagtilbuddene. Vi undersøger først og fremmest ansvarsfordelingen og tidsforbruget for en række ledelsesmæssige opgaver. Derudover undersøger vi, hvor ofte lederne vurderer, at de er i dialog med andre dagtilbud, hvor ofte de iværksætter tiltag for at forbedre personalets pædagogiske kompetencer, og hvordan de inddrager børn, personale og forældre i vigtige beslutninger vedrørende dagtilbuddet. Endelig ser vi på, hvilke forhold dagtilbudsledere og dagplejepædagoger fremhæver som kilder til stress i deres arbejde, samt hvilke forhold der hæmmer deres effektivitet.

Tabel 4.1 viser andelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der vurderer, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for en række opgaver i dagtilbuddet.

TABEL 4.1

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som mener, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for følgende opgaver:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Beslutning om, hvilke aktiviteter der tilbydes børnene	98	100	98
Valg af materialer/legetøj	98	98	98
Fastsættelse af planer for observation af børns udvikling, trivsel og læring	*95*	*100*	*100*
Ansættelse af pædagogisk personale	*92*	*97*	*91*
Beslutning vedrørende prioritering af posterne på dagtilbuddets budget	79	73	71
Afskedigelse og suspension af pædagogisk personale	*78*	*89*	*83*
Godkendelse af optagelse af børn i dagtilbuddet	*44*	*28*	*47*
Fastsættelse af pædagogisk personales løn	*38*	*54*	*18*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tabellen medtager dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som har svaret bekræftende på, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for de oplistede opgaver. Alternative svarmuligheder er *dagsinstitutionens/dagplejens forældre- eller institutionsbestyrelse*, *kommunale eller statslige myndigheder* og *ikke relevant*. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tæt på 100 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne mener, de har et væsentligt ansvar for, hvilke aktiviteter der tilbydes børnene, valg af materialer/legetøj samt fastsættelse af planer for observation af børns udvikling, trivsel og læring (95-100 %). Tilsvarende mener 92 % af lederne i institutionerne på 3-5-årsområdet og 91 % af dagplejepædagogerne, at de har et væsentligt ansvar for ansættelse af pædagogisk personale. Næsten 10 % af disse grupper mener således ikke, at de selv eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for personaleansættelser.

Mellem 71 og 79 % mener, at de har et væsentligt ansvar i forhold til prioritering af posterne på dagtilbuddets budget, mens mellem 78 og 89 % mener, at de har et væsentligt ansvar i forhold til afskedigelse og suspension af pædagogisk personale. I forhold til sidstnævnte er der statistisk signifikant forskel mellem dagtilbudstyperne, idet 89 % af lederne i daginstitutionerne på 0-2-årsområdet mener, at de selv eller andet personale har et væsentligt ansvar i forhold til afskedigelse og suspension, mens det tilsvarende gør sig gældende for blot 78 % af lederne på 3-5-årsområdet.

Under halvdelen (28-47 %) af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne mener, at de har et væsentligt ansvar i forhold til at godkende børn til dagtilbuddet – lavest er det for ledere af institutioner på 0-2-årsområdet, hvor 28 % mener, de har et væsentligt ansvar.

Med hensyn til fastsættelse af løn er der en markant og statistisk signifikant forskel mellem dagtilbudstyperne, idet 54 % af lederne i institutionerne på 0-2-årsområdet mener, at de har et væsentligt ansvar, mens det tilsvarende gør sig gældende for 38 % af lederne på 3-5-årsområdet og 18 % af dagplejepædagogerne.

Det fremgår desuden af tabellen, at hvor der er statistisk signifikante forskelle mellem dagtilbudstyperne, oplever dagtilbudsledere i institutioner på 0-2-årsområdet typisk, at de har mere ansvar end ledere i institutioner på 3-5-årsområdet og i de fleste tilfælde også dagplejepædagogerne. Dette gælder således for:

- Fastsættelse af planer for observation af børns udvikling, trivsel og læring
- Ansættelse af pædagogisk personale
- Afskedigelse og suspension af pædagogisk personale
- Fastsættelse af pædagogisk personales løn.

Tabel 4.2 viser dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes skøn over eget gennemsnitligt tidsforbrug, fordelt over en række opgaver i dagtilbuddet.

TABEL 4.2

Dagtilbudsledere og dagplejepædagogers skøn over eget tidsforbrug inden for de seneste 12 måneder

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Administration, ledelsesmæssige opgaver og møder	*37*	*43*	*24*
Pædagogisk ledelse	*30*	*29*	*35*
Kontakt med børn	*17*	*13*	*23*
Kontakt med forældre	*13*	*13*	*11*
Andet	*3*	*3*	*6*
Total	*100*	*100*	*100*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Der er generelt statistisk signifikant forskel på, hvordan daginstitutionsledere og dagplejepædagogers tid fordeles over diverse opgaver. Dagtilbudsledere i institutioner på både 0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet skønner gennemsnitligt, at de bruger mest tid på administration, ledelsesmæssige opgaver og møder (37-43 %) samt pædagogisk ledelse (29-30 %). De skønner, at de bruger mellem 13 og 17 % af deres tid på kontakt med børn og 13 % på kontakt med forældre. Endelig angiver de, at de bruger 3 % af deres tid på *andet*.

Dagplejepædagogerne fordeler gennemsnitligt deres tid en anelse anderledes end dagtilbudslederne i institutioner. Den største forskel findes i kategorien administration, ledelsesmæssige opgaver og møder, hvor dagplejepædagogerne i gennemsnit bruger 24 % af deres tid, mens dagtilbudslederne i institutioner på 3-5-årsområdet bruger 37 % og dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet 43 %. Det kan hænge sammen med, at personaleansvar ikke altid ligger hos dagplejepædagogen, men ofte hos dagplejelederen.

Dagplejepædagogerne bruger også gennemsnitligt lidt mere tid på kontakt med børn. Mens dagplejepædagogerne gennemsnitligt bruger 23 % af deres tid på kontakt med børn, bruger dagtilbudsledere på 0-2-årsområdet 13 % og dagtilbudsledere på 3-5-årsområdet 17 %.

Tabel 4.3 viser, hvor ofte dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne iværksætter konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn.

TABEL 4.3

Konkrete tiltag for at forbedre de pædagogiske kompetencer

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de inden for de sidste 12 måneder har iværksat konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	2	-	-
Sjældnere end månedligt	16	16	27
Månedligt	56	58	44
Ugentligt/dagligt	27	26	29

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at størstedelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger månedligt iværksætter konkrete tiltag for at sikre, at det pædagogiske personale tager ansvar for at forbedre deres pædagogiske kompetencer i arbejdet med børn. Dette gælder 56-58 % af dagtilbudslederne i institutionerne og 44 % af dagplejepædagogerne. Mellem 26 og 29 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne iværksætter disse tiltag endnu oftere, nemlig ugentligt eller dagligt, mens mellem 16 og 27 % iværksætter tiltag sjældnere end månedligt.

Tabel 4.4 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger har dialog med personale og/eller ledere fra andre dagtilbud.

TABEL 4.4

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de har dialog med personale og/eller ledere fra andre daginstitutioner/dagplejer

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*4*	-	*5*
Sjældnere end månedligt	*19*	*15*	*62*
Månedligt	*46*	*51*	*9*
Ugentligt/dagligt	*31*	*34*	*24*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at der er statistisk signifikant forskel på, hvor ofte pædagogiske ledere og dagplejepædagoger har dialog med personale og/eller ledere fra andre dagtilbud. Forskellene findes primært mellem dagtilbudsledere i institutioner og dagplejepædagoger, da dagtilbudslederne i institutionerne oftere har kontakt med andre dagtilbud, end end dagplejepædagogerne har. Sammenlagt har 77 % af dagtilbudslederne i institutioner på 3-5-årsområdet dialog med personale og/eller ledere fra andre dagtilbud månedligt eller oftere. Det samme gælder 85 % af dagtilbudslederen i institutioner på 0-2-årsområdet og 33 % af dagplejepædagogerne.

62 % af dagplejepædagogerne har til gengæld dialog med andre dagtilbud sjældnere end månedligt, og 5 % har aldrig. 19 % af dagtilbudslederne i institutioner på 3-5-årsområdet har sjældnere end månedligt kontakt til personale og/eller ledere i andre dagtilbud, og 4 % har aldrig. For dagtilbudslederne i institutioner på 0-2-årsområdet er 15 % sjældnere end månedligt i kontakt med andre dagtilbud.

Tabel 4.5 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger arbejder på at udvikle en vision for deres dagtilbud.

TABEL 4.5

Visioner for dagtilbuddet

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de inden for de sidste 12 måneder har arbejdet på at udvikle en vision for dagtilbuddet:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*6*	*1*	*2*
Sjældnere end månedligt	*41*	*52*	*55*

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Månedligt	*34*	*26*	*31*
Ugentligt/dagligt	*19*	*21*	*12*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at der er en forholdsvis stor forskel på, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger arbejder på at udvikle en vision for dagtilbuddet.

Omkring halvdelen (52-55 %) af dagtilbudslederne i institutioner på 0-2-årsområdet og dagplejepædagoger beretter, at de arbejder på at udvikle en vision for deres dagtilbud sjældnere end månedligt. Det samme gælder for 41 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet.

Mellem 26 og 34 % af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger beretter, at de månedligt arbejder med en vision for dagtilbuddet, 12-19 % arbejder ugentligt eller dagligt med en vision, mens kun 1-6 % aldrig arbejder med en vision for dagtilbuddet. Selvom forskellene er statistisk signifikante, er der generelt ikke markante forskelle mellem dagtilbudstyperne.

Tabel 4.6 viser, hvilke tre forhold flest dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener i høj grad er hæmmende for deres effektivitet. De mulige svarkategorier, som tabel 4.6 er baseret på, er: *Utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer*, *Centralt fastsatte regler (love, bekendtgørelser)*, *Det pædagogiske personales fravær*, *Mangel på pædagogisk personale*, *Mangel på engagement og opbakning fra forældrene*, *Manglende muligheder for og støtte til min egen faglige udvikling*, *Manglende muligheder for og støtte til det pædagogiske personales faglige udvikling*, *Mangel på engagement og opbakning fra forvaltningen i kommunen*.

TABEL 4.6

Top-3 over forhold, som dagtilbudsledere og dagplejepædagoger vurderer i høj grad er hæmmende for deres effektivitet

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	**Utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer** (20 %)	**Utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer** (28 %)	**Utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer** (23 %)
Top-2	Det pædagogiske personales **fravær** (10 %)	**Mangel på pædagogisk personale** (15 %)	**Centralt fastsatte regler** (love, bekendtgørelser) (8 %)
Top-3	**Mangel på pædagogisk personale** (8 %)	**Centralt fastsatte regler** (love, bekendtgørelser) (6,4 %)	**Mangel på pædagogisk personale** (7 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Mulige svarkategorier: *Utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer*, *Centralt fastsatte regler (love, bekendtgørelser)*, *Det pædagogiske personales fravær*, *Mangel på pædagogisk personale*, *Mangel på engagement og opbakning fra forældrene*, *Manglende muligheder for og støtte til min egen faglige udvikling*, *Manglende muligheder for og støtte til det pædagogiske personales faglige udvikling* samt *Mangel på engagement og opbakning fra forvaltningen i kommunen*. Procentsatserne angiver andelen af ledere, der tilkendegiver, at det pågældende forhold i høj grad er hæmmende for deres effektivitet som leder af daginstitutionen/dagplejen. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Flest dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet, på 0-2-årsområdet og dagplejepædagoger fremhæver utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer samt mangel på pædagogisk personale som forhold, der i høj grad er hæmmende for deres effektivitet

I institutioner på 3-5-årsområdet fremhæves det pædagogiske personales fravær som det næstvigtigste forhold, der hæmmer effektiviteten i dagtilbuddet. Dette forhold fremhæves ikke blandt institutioner på 0-2-årsområdet eller i dagplejen. Her fremhæves i stedet centralt fastsatte regler (love og bekendtgørelser) som et forhold, der hæmmer deres effektivitet i dagtilbuddet.

Tabel 4.7 viser dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes vurdering af, hvordan det pædagogiske personale, forældre og børn inddrages i beslutninger vedrørende dagtilbuddet, samt hvorvidt dagtilbuddet har en kultur, hvor der er fælles ansvar for dagtilbuddets anliggender.

TABEL 4.7

Inddragelse i dagtilbuddene

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der erklærer sig enige* i:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Dagtilbuddet involverer det pædagogiske personale i de beslutninger, der træffes vedrørende dagtilbuddet	*100*	*98*	*93*
Dagtilbuddet giver forældre mulighed for aktivt at bidrage til de beslutninger, der træffes vedrørende dagtilbuddet	72	70	61
Dagtilbuddet giver børnene mulighed for aktivt at bidrage til beslutninger	*81*	*71*	*66*
Dagtilbuddet har en kultur, hvor der er fælles ansvar for dagtilbuddets anliggender	90	92	82
Jeg træffer selv de vigtige beslutninger	*43*	*54*	*36*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * Dette er en kombination af svarmulighederne "Enig" og "Delvist enig". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Næsten alle (93-100 %) dagtilbudsledere og dagplejepædagoger mener, at deres dagtilbud involverer det pædagogiske personale i de beslutninger, der træffes vedrørende dagtilbuddet. Ligeledes mener 82-92 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne, at der i deres dagtilbud er en kultur, hvor der er fælles ansvar for dagtilbuddets anliggender.

I forhold til forældreinddragelse mener 61-72 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne, at deres dagtilbud giver forældre mulighed for aktivt at bidrage til de beslutninger, der træffes vedrørende dagtilbuddet.

Med hensyn til børns inddragelse i beslutninger vedrørende dagtilbuddet mener dagtilbudsledere i institutioner med børn i 3-5-årsalderen, at man i deres dagtilbud giver børnene mulighed for aktivt at bidrage til beslutninger (81 %). Det samme gør sig gældende for 71 % i institutioner på 0-2-årsområdet og 66 % i dagplejen. Der er således en statistisk signifikant forskel mellem dagtilbudstyperne på dette spørgsmål på mellem 5 og 15 procentpoint.

Endelig er der også forskel på, hvor stor en andel af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne, der mener, at de selv træffer de vigtige beslutninger. Lidt over halvdelen af dagtilbudslederne i institutioner på 0-2-årsområdet mener, at de selv træffer de vigtige beslutninger (54 %). På 3-5-årsområdet mener lidt færre, nemlig 43 % af dagtilbudslederne, at de selv træffer de vigtige beslutninger. Det samme gælder for 36 % i dagplejen, som dermed udgør den mindste andel.

Tabel 4.8 viser de tre forhold, som flest dagtilbudsledere og dagplejepædagoger vurderer er en kilde til stress i deres arbejde. De mulige svarkategorier, som tabel 4.8 er baseret på, er: *For meget administrativt arbejde (fx udfyldning af formularer)*, *Ekstra opgaver på grund af fravær af pædagogisk personale*, *At blive holdt ansvarlig for børnenes udvikling, trivsel og læring*, *At holde mig opdateret med hensyn til ændrede krav for kommunale eller statslige myndigheder*, *Mangel på ressourcer (fx økonomisk støtte og materialer)* samt *Mangel på pædagogisk personale til at udføre opgaver*.

TABEL 4.8

Top-3 over kilder til stress hos dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne:

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	**Mangel på ressourcer** (fx økonomisk støtte og materialer) (21 %)	**Mangel på ressourcer** (fx økonomisk støtte og materialer) (25 %)	For meget **administrativt arbejde** (18 %)
Top-2	**Mangel på pædagogisk personale** til at udføre arbejdsopgaver (17 %)	**Ekstra opgaver** på grund af **fravær** af pædagogisk personale (23 %)	**Mangel på ressourcer** (fx økonomisk støtte og materialer) (7 %)
Top-3	**Ekstra opgaver** på grund af **fravær** af pædagogisk personale (14 %)	**Mangel på pædagogisk** *personale* til at udføre arbejdsopgaver (22,7 %)	At holde mig opdateret med hensyn til **ændrede krav** fra **kommunale** eller **statslige** myndigheder (6 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Mulige svarkategorier: *For meget administrativt arbejde (fx udfyldning af formularer)*, *Ekstra opgaver på grund af fravær af pædagogisk personale*, *At blive holdt ansvarlig for børnenes udvikling, trivsel og læring*, *At holde mig opdateret med hensyn til ændrede krav for kommunale eller statslige myndigheder*, *Mangel på ressourcer (fx økonomisk støtte og materialer)* samt *Mangel på pædagogisk personale til at udføre opgaver*. Procentsatserne angiver andelen af ledere, der tilkendegiver, at den pågældende årsag i høj grad er en kilde til stress i deres arbejde. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Dagtilbudslederne i institutioner på henholdsvis 0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet fremhæver de samme tre ting som de største kilder til stress i deres arbejde:

- Mangel på ressourcer (fx økonomisk støtte og materialer)
- Mangel på pædagogisk personale til at udføre arbejdsopgaver
- Ekstra opgaver på grund af fravær af pædagogisk personale.

I begge institutionstyper fremhæves *mangel på ressourcer* som den største kilde til stress blandt lederne.

Sammenlignes daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, viser tabel 4.8 nogle forskelle. Mens *mangel på ressourcer* også optræder hos dagplejepædagogerne, fremhæves *for meget administrativt arbejde* og *at holde mig opdateret med hensyn til ændrede krav fra kommunale eller statslige myndigheder* som kilder til stress blandt dagplejepædagogerne. Det skal dog også bemærkes, at andelen af dagplejepædagoger, som nævner mangel på ressourcer og ændrede krav som kilder til stress, kun ligger på 6-7 %.

4.2 Evalueringskultur

I dette afsnit ser vi på den del af undersøgelsen, som kan bidrage med at belyse dagtilbuddenes evalueringskultur. Vi ser nærmere på dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes arbejde med visionen for deres dagtilbud, feedbackkultur, ledernes arbejde med at styrke personalets arbejde med børnene og hinanden samt det pædagogiske personales kultur i forhold til at drøfte udvikling og trivsel blandt børnegruppen.

I den styrkede læreplan fremgår det, at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. Hermed forstås, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig refleksivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 50). Tabel 4.9 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger overværer det pædagogiske personales praksisser og interaktioner mellem personale og børn i dagtilbuddet.

TABEL 4.9

Overværelse af personalets praksisser og interaktioner med børn

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de inden for de seneste 12 måneder har overværet det pædagogiske personales praksisser og interaktioner mellem personale og børn i dagtilbuddet:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*4*	*1*	-
Sjældnere end månedligt	*8*	*9*	*11*
Månedligt	*18*	*15*	*34*
Ugentligt/dagligt	*70*	*75*	*55*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at størstedelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger overværer det pædagogiske personales praksisser og interaktioner mellem personale og børn i dagtilbuddet ugentligt eller dagligt. Der er dog markant og statistisk signifikant forskel på dagtilbudsledere i institutioner og på dagplejepædagoger, hvilket kan afspejle, at dagplejepædagoger ofte ikke befinder sig på samme matrikel som dagplejerne i hverdagen, hvilket oftere er tilfældet for dagtilbudslederen.

70 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet overværer personalets praksis og interaktion med dagtilbuddets børn ugentligt eller dagligt. Det samme gælder 75 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 55 % af dagplejepædagogerne. 34 % af dagplejepædagogerne beretter, at de månedligt overværer dagplejernes praksis og interaktion med børnene i dagplejen. Kun 11 % af dagplejepædagogerne overværer praksisser og interaktion mellem dagplejere og børn sjældnere end månedligt, og ingen beretter, at de aldrig gør det.

Blandt dagtilbudslederne beretter et mindretal på 8-9 %, at de overværer personales praksis og interaktion med børnene sjældnere end månedligt, og 1-4 % beretter, at de aldrig gør det.

Ifølge den styrkede læreplan er en systematisk og udviklende evalueringskultur central for den løbende udvikling af den pædagogiske praksis. Målet er bedre pædagogiske læringsmiljøer for børnene gennem en systematisk evalueringskultur og en meningsfuld og udviklende feedback til det pædagogiske personale (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 50). Tabel 4.10 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger giver det pædagogiske personale feedback på baggrund af egne erfaringer.

TABEL 4.10

Feedback til det pædagogiske personale

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de inden for de sidste 12 måneder har givet det pædagogiske personale feedback på baggrund af egne erfaringer:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*3*	-	-
Sjældnere end månedligt	*12*	*14*	*19*
Månedligt	*23*	*29*	*26*
Ugentligt/dagligt	*62*	*57*	*55*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Lidt over halvdelen af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne giver feedback til personalet i daginstitutionen eller dagplejen ugentligt eller dagligt. For dagtilbudsledere i institutioner på 3-5-årsområdet gælder det 62 %, på 0-2-årsområdet 57 % og blandt dagplejepædagoger 55 %.

Mellem 23 og 26 % beretter, at de månedligt giver personalet feedback, og mellem 12 og 19 % giver personalet feedback sjældnere end månedligt. Kun på 0-3-årsområdet giver 3 % af dagtilbudslederne aldrig feedback til dagtilbuddets personale. Forskellene er statistisk signifikante, men ikke specielt store.

I den styrkede læreplan er det beskrevet, at det pædagogiske personale med en faglig og selvkritisk tilgang kan få øje på deres praksis, tænke over den og se mulighederne for at ændre praksis, hvis der er behov for det. Dette skal i sidste ende udvikle og kvalificere den pædagogiske praksis (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 50). Tabel 4.11 viser, hvor ofte dagtilbudsledere og dagplejepædagoger tager initiativ til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale om at udvikle nye tilgange til pædagogisk praksis.

TABEL 4.11

Initiativer til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte de inden for de sidste 12 måneder har taget initiativ til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale om at udvikle nye tilgange til pædagogisk praksis:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	2	-	-
Sjældnere end månedligt	9	14	18
Månedligt	45	48	39
Ugentligt/dagligt	45	39	43

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at lidt under halvdelen (39-45 %) af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne tager initiativ til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale om at udvikle nye tilgange til pædagogisk praksis ugentligt eller dagligt.

Ligeledes beretter lidt under halvdelen (39-45 %) af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne, at de månedligt tager initiativ til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale om at udvikle nye tilgange til pædagogisk praksis.

Et mindretal på 9-18 % tager sjældnere end månedligt initiativ til at støtte samarbejdet mellem det pædagogiske personale om at udvikle nye tilgange til pædagogisk praksis.

Tabel 4.12 viser, hvor ofte det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen giver feedback til andet personale om deres praksis.

TABEL 4.12

Feedback fra pædagogisk personale til andet pædagogisk personale

Det pædagogiske personales beretning om, hvor ofte de har givet feedback til andet pædagogisk personale om deres praksis inden for de seneste 12 måneder:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*3*	*5*	*8*
Sjældnere end månedligt	*12*	*14*	*25*
Månedligt	*21*	*21*	*21*
Ugentligt/dagligt	*63*	*60*	*46*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at personalet i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet typisk giver feedback til andet personalet om deres praksis med samme frekvens. Dagplejere skiller sig derimod ud fra personalet i institutionerne, hvilket givetvis hænger sammen med, at flere dagplejere arbejder alene.

Mellem 60 og 63 % af personalet i daginstitutioner giver feedback til andet personale om deres praksis ugentligt eller dagligt. 21 % giver feedback til andet personale månedligt, 12-14 % sjældnere end månedligt, og endelig giver 3-5 % af personalet i daginstitutioner aldrig feedback til andet personale i daginstitutionen om deres praksis.

Der er generelt statistisk signifikant forskel på, hvor ofte dagplejere og personale i daginstitutioner giver feedback til andre. 46 % af dagplejerne giver ugentligt eller dagligt feedback til andre dagplejere om deres praksis. Dette er en forskel på 14-17 procentpoint i forhold til personalet i institutioner på 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet. Til gengæld giver lige så mange dagplejere månedligt feedback til andre, som det pædagogiske personale gør i daginstitutioner (21 %).

Flere dagplejere end personale i daginstitutioner giver feedback til andre sjældnere end månedligt (hhv. 25 % og 12-14 %). Endeligt giver 8 % af dagplejerne aldrig feedback, hvilket gælder 3-5 % af personalet i daginstitutioner.

Tabel 4.13 viser, hvor ofte det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen drøfter tilgange til børns udvikling, trivsel og læring.

TABEL 4.13

Det pædagogiske personales beretning om, hvor ofte de drøfter tilgange til børns udvikling, trivsel og læring

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	-	-	*1*
Sjældnere end månedligt	*2*	*1*	*10*
Månedligt	*8*	*6*	*19*
Ugentligt/dagligt	*90*	*92*	*71*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Langt størstedelen af det pædagogiske personale drøfter ugentligt eller dagligt tilgange til børns udvikling, trivsel og læring. Der er dog en markant forskel mellem daginstitutioner og dagpleje, da sådanne tilgange generelt oftere drøftes i daginstitutioner end i dagplejen. Dette hænger givetvis sammen med, at en del dagplejere arbejder alene.

Mens ca. 90 % af personalet i daginstitutioner ugentligt eller dagligt drøfter tilgange til børns udvikling, trivsel og læring (90-92 %), gælder det samme 71 % af dagplejerne. Dette udgør en forskel mellem institutioner og dagplejen på ca. 20 procentpoint.

29 % af dagplejere drøfter tilgange til børns udvikling, trivsel og læring sjældnere end månedligt eller månedligt. Det samme gælder 10 % af personalet i institutioner på 3-5-årsområdet og 7 % af personalet i institutioner på 0-2-årsområdet.

Tabel 4.14 viser, hvor ofte det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen drøfter specifikke børns udvikling og behov.

TABEL 4.14

Det pædagogiske personales beretning om, hvor ofte de drøfter specifikke børns udvikling og behov

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	-	*1*	*2*
Sjældnere end månedligt	*2*	*1*	*11*
Månedligt	*9*	*10*	*34*
Ugentligt/dagligt	*89*	*89*	*52*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Langt størstedelen af personalet i daginstitutioner drøfter specifikke børns udvikling og behov ugentligt eller dagligt. Også på dette områder er der en markant og statistisk signifikant forskel mellem institutioner og dagpleje.

Omkring 90 % af personalet i institutioner på både 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet drøfter ugentligt eller dagligt specifikke børns udvikling og behov, og de resterende 10 % har typisk disse drøftelser månedligt.

I dagplejen er der større variation i, hvor ofte dagplejerne drøfter specifikke børns udvikling og trivsel. 52 % beretter, at disse drøftelser finder sted ugentligt eller dagligt, og 34 % beretter, at de finder sted månedligt. Endelig drøfter 11 % af dagplejerne specifikke børns udvikling og behov sjældnere end månedligt, og 2 % gør aldrig.

4.3 Tilsyn

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvor ofte der føres tilsyn med dagtilbuddenes strukturelle kvalitet, proceskvalitet og faciliteter, samt hvor ofte der føres ekstern revision af dagtilbuddenes økonomistyring. Vi tager udgangspunkt i dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes besvarelser.

Dagtilbud af høj kvalitet har stor betydning for børns videre liv og uddannelse. Derfor er det også væsentligt, at kommunernes sikring af den pædagogiske kvalitet i dagtilbuddene fungerer (EVA, 2015). Tabel 4.15 viser, hvor ofte der ifølge dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne føres tilsyn med dagtilbuddets strukturelle kvalitet.

TABEL 4.15

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte der gennemføres tilsyn vedrørende den strukturelle kvalitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*8*	*4*	*22*
Sjældnere end årligt	*27*	*40*	*21*
Én eller flere gange om året*	*65*	*55*	*57*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * En sammenlægning af svarene til svarmulighederne "Én gang om året" og "Mere end én gang om året". *Strukturel kvalitet* dækker bl.a. over antal børn pr. voksen og personalets kvalifikationsniveau. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Over halvdelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger beretter, at der føres tilsyn vedrørende den strukturelle kvalitet i deres dagtilbud én eller flere gange om året. Dette gælder 65 % af dagtilbudslederne i institutioner på 3-5-årsområdet, 55 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 57 % af dagplejepædagogerne.

Der er derimod større forskel på, hvor mange procent af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne der beretter, at der føres tilsyn med den strukturelle kvalitet i dagtilbuddet sjældnere end årligt eller aldrig.

27 % af dagtilbudslederne i daginstitutioner på 3-5-årsområdet beretter, at der føres tilsyn med deres dagtilbuds strukturelle kvalitet sjældnere end årligt. Det samme gælder for 40 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 21 % af dagplejepædagogerne. Forskellene mellem de tre dagtilbudstyper er statistisk signifikante, og det er særligt lederne i institutioner på 0-2-årsområdet, der skiller sig ud.

Mellem 4 og 8 % af dagtilbudslederne i institutionerne beretter, at der aldrig føres tilsyn med dagtilbuddets strukturelle kvalitet, mens 22 % af dagplejepædagogerne svarer det samme. Der er altså en signifikant større andel af dagplejer end institutioner, hvor der ikke føres tilsyn med den strukturelle kvalitet.

Tabel 4.16 viser, hvor ofte der ifølge dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne føres tilsyn med dagtilbuddets proceskvalitet.

TABEL 4.16

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte der gennemføres tilsyn vedrørende proceskvalitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*4*	-	*17*
Sjældnere end årligt	*31*	*44*	*6*
Én eller flere gange om året*	*65*	*56*	*76*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * En sammenlægning af svarene til svarmulighederne "Én gang om året" og "Mere end én gang om året". *Proceskvalitet* dækker bl.a. over kvaliteten af kontakten med børnene og indholdet af aktiviteter. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Der er generelt statistisk signifikant forskel på, hvor ofte der føres tilsyn med proceskvaliteten i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen.

I alle tre dagtilbudstyper føres der oftest tilsyn vedrørende dagtilbuddets proceskvalitet én eller flere gange om året. Det beretter 65 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet, 56 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet og 76 % af dagplejepædagogerne.

Til gengæld beretter 17 % af dagplejepædagogerne ligeledes, at der aldrig føres tilsyn med proceskvaliteten i dagtilbuddet. Det samme gælder for 4 % af institutionerne på 3-5-årsområdet og 0 % af institutionerne på 0-2-årsområdet. Her findes altså en forskel på 13-17 procentpoint mellem dagpleje og daginstitutioner. 31 % af daginstitutionslederne på 3-5-årsområdet beretter desuden, at der føres tilsyn med proceskvaliteten i deres dagtilbud sjældnere end årligt. Dette gælder 44 % af institutionerne på 0-2-årsområdet, men kun 6 % af dagplejen. Dette er altså en markant forskel på mellem 25 og 28 procentpoint mellem dagpleje og daginstitutioner.

Generelt føres der altså tilsyn med daginstitutionernes proceskvalitet, om end der er variation i hvor ofte. Meget få (4 %) beretter, at der aldrig føres tilsyn på dette område. I dagplejen føres der oftest tilsyn med proceskvalitet årligt eller oftere (76 %), men 17 % beretter desuden, at der aldrig føres dette tilsyn.

Tabel 4.17 viser, hvor ofte der ifølge dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne føres tilsyn med dagtilbuddets faciliteter.

TABEL 4.17

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte der gennemføres tilsyn vedrørende faciliteter

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*3*	*1*	*15*
Sjældnere end årligt	*29*	*46*	*10*
Én eller flere gange om året*	*68*	*53*	*75*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * En sammenlægning af svarene til svarmulighederne "Én gang om året" og "Mere end én gang om året". *Faciliteter* dækker bl.a. over plads, udstyr, møbler, arbejdsmiljø og sikkerhed. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel mellem svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Størstedelen af daginstitutionslederne på 3-5-årsområdet og dagplejepædagogerne beretter, at der føres tilsyn med dagtilbuddets faciliteter én eller flere gange om året. Dette gælder 68 % blandt institutioner på 3-5-årsområdet og 75 % af dagplejen. 29 % af institutionerne på 3-5-årsområdet beretter desuden, at der føres tilsyn med faciliteter sjældnere end årligt, og 3 % beretter, at dette aldrig gøres. I dagplejen beretter 10 % af dagplejepædagogerne, at der føres tilsyn med dagplejens faciliteter sjældnere end årligt, og 15 % beretter, at der aldrig føres tilsyn med dagplejens faciliteter.

Blandt daginstitutioner på 0-2-årsområdet beretter ca. halvdelen af lederne (53 %), at der føres tilsyn med dagtilbuddets faciliteter én gang om året eller oftere, mens den anden halvdel beretter, at der føres tilsyn med dette sjældnere end årligt.

Forskellene mellem dagtilbudstyperne er signifikante og også relativt store. Især skiller de 15 % af dagplejepædagogerne, som beretter, at der aldrig føres tilsyn om faciliteterne, sig ud. Der er ligeledes en markant større andel af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, som beretter, at der er tilsyn sjældnere end årligt, end dagtilbudsledere på 3-5-årsområdet.

Tabel 4.18 viser, hvor ofte der ifølge dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne gennemføres ekstern revision af dagtilbuddets økonomistyring.

TABEL 4.18

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes beretning om, hvor ofte der gennemføres ekstern revision af økonomistyring

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Aldrig	*7*	*4*	*18*
Sjældnere end årligt	*12*	*11*	*22*
Én eller flere gange om året*	*82*	*85*	*60*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis,* 2018.
Note: * En sammenlægning af svarene til svarmulighederne "Én gang om året" og "Mere end én gang om året". Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på svarene fra pædagogiske ledere/dagplejepædagoger på 3-5-årsområdet, 0-2-årsområdet og i dagplejen. Der er benyttet en chi^2-test med et signifikansniveau på 5 %. Afrunding kan medføre, at andelene ikke summer til 100. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Når det kommer til ekstern revision af økonomistyring i dagtilbuddene, viser tabel 4.18, at der er statistisk signifikant forskel på dagtilbudstyperne, og at denne forskel generelt er størst mellem institutioner på den ene side og dagplejen på den anden.

Mellem 82 og 85 % af daginstitutionslederne på 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet beretter således, at der gennemføres ekstern revision af økonomistyringen i deres dagtilbud én eller flere gange om året. Det samme gælder kun for 60 % i dagplejen. Her er altså en statistisk signifikant forskel på ca. 15 procent mellem dagpleje og daginstitutioner.

11-12 % af daginstitutionslederne beretter, at der gennemføres ekstern revision af dagtilbuddets økonomistyring sjældnere end årligt. Kun mellem 4 og 7 % angiver, at der aldrig føres ekstern revision med dagtilbuddets økonomistyring.

I dagplejen beretter 22 % af dagplejepædagogerne, at der føres ekstern revision med dagplejens økonomistyring sjældnere end årligt, mens 18 % beretter, at der aldrig føres ekstern revision.

5 Internationale resultater fra OECD

Viden om Praksis er en del af den internationale OECD-undersøgelse *Starting Strong Teaching and Learning International Survey* (*TALIS Starting Strong*). I undersøgelsen deltager Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet med data på 3-5-årsområdet. Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2-årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a). Den internationale rapport indeholder primært analyser på 3-5-årsområdet, som derfor er fokus i dette kapitel, medmindre andet er nævnt.

Dette kapitel opsummerer de vigtigste internationale resultater fra OECD-rapporten vedrørende pædagogisk praksis, faglig overbevisning samt ledelse, evalueringskultur og tilsyn.

5.1 Dannelse og børneperspektiver

62 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande på 3-5-årsområdet vurderer, at det pædagogiske personale i dagtilbuddet i høj grad stiller/sætter sig i børnehøjde, når de taler eller lytter til børnene (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 58 % (se tabel 3.2).

52 % af det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet føler i høj grad, at det pædagogiske personale opfordrer børn til at føre an i samtaler (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark ligger andelen på 34 % (se tabel 3.2) og er således betydelig lavere.

5.2 Leg

44 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande på 3-5-årsområdet vurderer, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud deltager i børnenes leg, hvis de bliver spurgt, om de vil være med (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 34 % (se tabel 3.5.). Når de er med i legen, vurderer 48 % af det pædagogiske personale i gennemsnit i de deltagende lande, at børnene får lov til at styre legen (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 39 % (se tabel 3.5).

52 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande vurderer desuden, at det pædagogiske personale skaber rum for længerevarende lege blandt grupper af børn (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 54 % (se tabel 3.5).

5.3 Læring

51 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande på 3-5-årsområdet mener, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad støtter børnene i at give længere forklaringer ved at stille hjælpende spørgsmål. I Danmark er det 57 % (se tabel 3.7). Ligeledes mener 69 % af det pædagogiske personale, at det pædagogiske personale i høj grad hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem glade, mens 65 % mener, at det pædagogiske personale i høj grad hjælper børnene med at tale om, hvad der gør dem kede af det (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det hhv. 78 % og 79 % (se tabel 3.7).

I de fleste deltagende lande vægter det pædagogiske personale *evnen til nemt at kunne samarbejde med andre*, *tale- og lyttekompetencer* og *evnen til at spørge og udforske på baggrund af egen nysgerrighed* højt, når de skal vurdere, hvilke evner og kompetencer der er vigtige for børnene på lang sigt. Dette gælder både 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet. Billedet går igen i Danmark, om end dagplejerne i Danmark også fremhæver fysiske og motoriske færdigheder som vigtige (se tabel 3.9). Internationalt på 3-5-årsområdet bliver *evnen til at tænke kreativt* til gengæld fremhævet (OECD, 2019a, s. 52 og 76).

Dagtilbudslederne på tværs af OECD-landene vægter generelt de samme evner, som det pædagogiske personale (OECD, 2019a, s. 77).

5.4 Børnefællesskaber

72 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande på 3-5-årsområdet føler, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad opfordrer børnene til at tale med hinanden (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 82 % (se tabel 3.12).

Tilsvarende mener 50 % af det pædagogiske personale i de deltagende lande på 3-5-årsområdet, at det pædagogiske personale i deres dagtilbud i høj grad opfordrer børn, der leger i små grupper, til at inkludere andre børn (OECD, 2019a, s. 58). I Danmark er det 49 % (se tabel 3.12).

5.5 Forældresamarbejde

De internationale resultater peger på, at der eksisterer et godt samarbejde mellem forældre og dagtilbud. Der rapporteres især, at forældre nemt kan komme i kontakt med dagtilbuddets pædagogiske personale. Derudover er der blandt de deltagende lande en høj andel af det pædagogiske personale, der rapporterer, at forældre i høj grad eller i nogen grad informeres om deres børns udvikling, læring, trivsel og daglige aktiviteter (76-96 %). Denne kommunikation foregår typisk endnu oftere mellem forældre og dagtilbud til de 0-2-årige (OECD, 2019a, s. 68).

I Danmark mener 85-96 % af det pædagogiske personale og dagplejerne, at forældre nemt kan komme i kontakt med pædagogisk personale (daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 0-2-årområdet samt dagplejen), mens 53-88 % mener, at forældre i høj grad informeres om deres børns udvikling, læring, trivsel og daglige aktiviteter (se tabel 3.15).

5.6 Sammenhæng til børnehaveklasse

Størstedelen af dagtilbud i 7 ud af de 9 deltagende OECD-lande kommunikerer med grundskolelærerne om børns overgange (OECD, 2019, s. 168). I Danmark rapporterer 99 % af dagtilbudslederne da også, at de kommunikerer med grundskoler om børn, der forventes at overgå til grundskole (se tabel 3.19).

I de fleste lande rapporterer dagtilbudslederne desuden, at de indgår i dialog med grundskolelærere månedligt, hvis deres institution er lokaliseret ved/i forlængelse af en skole (OECD, 2019, s. 166). I Danmark er det kun 18 % af dagtilbudslederne, som er i dialog med grundskolelærerne månedligt eller oftere (se tabel 3.20).

5.7 Ledelse

61 % af dagtilbudslederne rapporterer, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for at ansætte pædagogisk personale i deres institution. Halvdelen af dagtilbudslederne rapporterer, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for beslutninger vedrørende prioritering af posterne på daginstitutionens budget samt for afskedigelse og suspension af pædagogisk personale. 19 % rapporterer, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for fastsættelsen af det pædagogiske personales løn (OECD, 2019, s. 198).

I Danmark mener over 90 % af dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for at ansætte pædagogisk personale. 71-79 % mener, at de har et væsentligt ansvar for beslutninger vedrørende prioritering af posterne på dagtilbuddets budget, mens 78-89 % mener det tilsvarende vedrørende afskedigelse og suspension af pædagogisk personale. 38-54 % af dagtilbudslederne i daginstitutionerne mener desuden, at de selv og/eller andre medlemmer af personalet har et væsentligt ansvar for fastsættelsen af det pædagogiske personales løn (se tabel 4.1).

Størstedelen af dagtilbudslederne på tværs af de deltagende OECD-lande er enige eller meget enige i, at de i deres dagtilbud giver børnene mulighed for aktivt at bidrage til beslutninger. Dette gælder en særlig høj grad dagtilbudsledere i Norge (98 % på både 3-5-årsområdet og 0-2-årsområdet) og Tyskland (hhv. 92 % på 3-5-årsområdet og 95 % på 0-2-årsområdet) (OECD, 2019, s. 72). I Danmark ligger niveauet på 71-81 % i daginstitutionerne og 66 % i dagplejen (se tabel 4.7).

I flere lande fremhæver pædagogiske ledere utilstrækkelige daginstitutionsbudgetter og -ressourcer, fravær af pædagogisk personale, mangel på pædagogisk personale og – til en vis grad – centralt fastsatte regler (love, bekendtgørelser) som forhold, der hæmmer deres effektivitet (OECD, 2019, s. 199). Dette billeder går igen i Danmark (se tabel 4.6).

Hvad angår kilder til stress, rapporterer flest dagtilbudsledere, at for meget administrativt arbejde er den primære kilde til stress i deres arbejde (OECD, 2019, s. 127). Blandt andre kilder til stress nævnes oftest: at holde sig opdateret med hensyn til ændrede krav fra kommunale eller statslige myndigheder, mangel på ressourcer (fx økonomisk støtte og materialer) samt mangel på pædagogisk personale (OECD, 2019, s. 127). Dette ligner billedet i dagplejen i Danmark, mens dagtilbudslederne i institutionerne i højere grad nævner mangel på ressourcer, mangel på pædagogisk personale og ekstraopgaver på grund af fravær af pædagogisk personale (se tabel 4.8).

5.8 Tilsyn

Der er stor variation mellem, hvor ofte – og om – der foretages tilsyn med hensyn til strukturel kvalitet og proceskvalitet i dagtilbud på tværs af de deltagende OECD-lande (OECD, 2019, s. 197). I nogle lande rapporterer mere end 20 % af dagtilbudslederne således, at der aldrig gennemføres tilsyn af strukturel kvalitet og/eller proceskvalitet i deres institution, mens der tilsvarende rapporteres om tilsyn i mere end 90 % af institutionerne i andre lande. Størstedelen af dagtilbudslederne i hhv. Danmark, Chile, Island, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet rapporterer dog, at de har tilsyn af proceskvalitet mindst én gang om året. I Norge er der oftere tilsyn sjældnere end én gang om året (OECD, 2019, s. 197).

Der er mindre forskel på tværs af landene, når det kommer til tilsyn på andre områder. Kun enkelte dagtilbudsledere i de deltagende lande rapporterer, at der ikke bliver ført tilsyn med institutionens faciliteter og økonomistyring (OECD, 2019, s. 197).

Appendiks A – Litteraturliste

Børne- og Undervisningsministeriet. (2018). *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold*. Lokaliseret 26. februar 2020 på: https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan-rammer-og-indhold.

EVA. (2015). *Pædagogisk tilsyn*. Lokaliseret 3. maj 2020 på: https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/paedagogisk-tilsyn.

OECD. (2019a). *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018.* TALIS, OECD Publishing, Paris. Lokaliseret 26. februar 2020 på https://doi.org/10.1787/301005d1-en.

OECD. (2019b). *TALIS Starting Strong 2018 Technical Report.* TALIS, OECD Publishing, Paris. Lokaliseret 26. februar 2020 på: http://www.oecd.org/education/talis/TALIS-Starting-Strong-2018-Technical-Report.pdf.

Appendiks B – *Viden om Praksis* – data og metode

Datagrundlag

Viden om Praksis er den danske del af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey* (*TALIS Starting Strong*). Undersøgelsen er foretaget første halvdel af 2018 i Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet i dagtilbud målrettet børn fra tre år til grundskoleniveau (i denne rapport kaldet 3-5-årsområdet). Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2-årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

I Danmark deltager N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager N = 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, N = 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt N = 38 dagplejepædagoger.

I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere (dvs. dagplejere under dagtilbudsloven § 21), men ikke de private pasningsordninger under § 78.

Danmarks Statistik har stået for dataindsamlingen, inklusive udvælgelsen af dagtilbud. Data er indsamlet fra april til juli 2018 ved elektroniske spørgeskemaer efter en pilottest. Dataindsamlingen foregik over tre runder, hvor dagtilbud som takkede nej til at deltage, blev erstattet af nyudtrukne dagtilbud for at øge svarprocenten.

Daginstitutionerne er blevet udvalgt på baggrund af Danmarks Statistiks institutionsregister fra 2014, som på udvælgelsespunktet var det nyeste register på daginstitutionsområdet i Danmark. Dagplejen er udvalgt på baggrund af oplysninger fra de kommunale forvaltninger om kommunernes dagplejepædagoger og disses tilknyttede dagplejere.

Stikprøvedesignet har været systematisk og proportionalt med dagtilbuddenes størrelse. Der er stratificeret på dagtilbudstype (kun vuggestuer, kun børnehaver, integrerede institutioner, dagpleje) og mht. ejerforhold (offentlig, privat, selvejende). Dagplejere er oversamplet for at opnå tilpas variation inden for gruppen.

Der er benyttet et stikprøvedesign med klyngeudvælgelse: Først er der udvalgt på dagtilbudsniveau. Det vil sige, at dagtilbuddene er udtrukket på baggrund af daginstitutionsregisteret og listen over kommunernes dagplejepædagoger. Dernæst er det pædagogiske personale i daginstitutioner

og i dagplejen udtrukket. Fra hvert udtrukket dagtilbud er der udtrukket otte personer ud over dagtilbudslederen eller dagplejepædagogen. Var der otte eller færre personaler tilknyttet dagtilbuddet, blev alle inkluderet i dataindsamlingen. Var der flere end otte, har Danmarks Statistik trukket lod om, hvem der skulle indgå. OECD stiller som krav, at minimum 50 % af det udtrukne personale besvarer spørgeskemaet, før dagtilbuddet tæller som deltagende i undersøgelsen.

Svarprocenter

I *Viden om Praksis* er der udtrukket 199 dagtilbud til de 0-2-årige og 186 dagtilbud til de 3-5-årige.

Fra denne stikprøve deltager 93 dagtilbudsledere og dagplejepædagoger på 0-2-årsområdet (uvægtet svarprocent = 46,7 %) samt 102 dagtilbudsledere på 3-5-årsområdet (uvægtet svarprocent = 54,8 %) efter de tre dataindsamlingsrunder.

Tilsvarende deltager 87 dagtilbud til de 0-2-årige med minimum 50 % af personalet og dagplejerne (uvægtet svarprocent = 43,7 %) og 85 dagtilbud til de 3-5-årige med minimum 50 % af personalet (uvægtet svarprocent = 45,7 %) efter de tre dataindsamlingsrunder.

OECD vurderer de danske svarprocenter for utilstrækkelige (OECD, 2019a, s. 255-256). Danmark indgår derfor mere deskriptivt i den internationale *TALIS Starting Strong*-rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care*. Hvor Danmark indgår, er resultatet desuden ledsaget af en note om de lave svarprocenter. Dog er der produceret en såkaldt "country note" (landenote) med resultater og anbefalinger udelukkende om Danmark på lige vilkår med de andre deltagende lande. Er man interesseret i at dykke ned i de tekniske detaljer om, hvordan OECD vurderer svarprocenter, henvises til rapporten *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a, s. 251-256) samt kapitel 9 i den tekniske rapport *Talis Starting Strong 2018 Technical Report* (OECD, 2019b, s. 149-166).

Lave svarprocenter er ikke kvalitetsmæssigt et problem i sig selv, hvis datagrundlaget er af en vis størrelse. Men lave svarprocenter kan betyde, at der optræder skævheder i data, hvis der er systematik i, hvilke dagtilbud som deltager i undersøgelsen, og hvilke som ikke gør.

En bortfaldsanalyse viser, at der optræder visse skævheder i data. Ser man på karakteristika for dagtilbuddene målrettet de 0-2-årige i Viden om Praksis, er der således en større andel, som ligger på Sjælland, som er integrerede institutioner og som er offentlige dagtilbud, end der er på landsplan. Ser man på dagtilbuddene målrettet de 3-5-årige i Viden om Praksis, er der en mindre andel integrerede institutioner og en større andel offentlige dagtilbud og større dagtilbud (over 55 børn), end der er på landsplan. Forskellene er små, men de er statistisk signifikante (dvs. skyldes ikke tilfældigheder). Derfor er *Viden om Praksis* ikke en repræsentativ undersøgelse af, hvordan praksis på dagtilbudsområdet ser ud på landsplan i Danmark. Tager man forbehold for dette, kan data dog pege på nogle områder, hvor det kan være særlig relevant at reflektere over lokal praksis. Denne rapport identificerer således personalegrupper, både blandt det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som det kan være hensigtsmæssigt at være ekstra opmærksom på, når kompetenceudviklingsaktiviteten til dagtilbud skal planlægges lokalt.

Metode

OECD har udarbejdet vægte for alle besvarelser i *TALIS Starting Strong*. Vægtene tager højde for stikprøvedesignet samt eventuelle skævheder i de enkelte landes data og er således benyttet igennem hele denne rapport.

Statistisk signifikante forskelle i data er markeret med kursiv i rapportens tabeller. Signifikansniveauet, som benyttes, er 5 %. Den statistiske signifikans fortæller om, hvor sikre vi er på, at de forskelle, vi observerer i data, skyldes faktiske sammenhænge og ikke bare tilfældigheder. Med en lidt teknisk forklaring betyder et signifikansniveau på 5 %, at vi kun forkaster teorien om, at der ikke er forskel på to værdier, hvis der er under 5 % risiko for, at vi tager fejl.

At forskelle i data er statistisk signifikante, betyder dog ikke, at de også er interessante. Her i rapporten fokuserer vi på forskelle og sammenhænge i data, som både er statistisk signifikante og er af en vis størrelsesorden med et tydeligt mønster. I rapporten kaldes dette fx *tydelige* eller *markante* resultater.

Pædagogisk praksis og faglig overbevisning

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Danmarks Evalueringsinstitut
T 3555 0101
bestil@eva.dk
www.eva.dk

Trykt hos Rosendahls
Foto: Johnér

ISBN (www) 978-87-7182-448-3

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk